

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק המוכר פירות
צב. – קב.

יו' אייר תשע"ו

מפתח

דף צב.....	4
סוגיא דהמוכר שור חלק א' רשב"ם ד"ה לשחיטה.....	4
סוגיא דהמוכר שור חלק ב' רשב"ם ד"ה וליחזי.....	4
תד"ה זרעוני גינה.....	4
סוגיא דהמוכר שור חלק ג' תד"ה וליחזי.....	5
דף צב:.....	5
סוגיא דהמוכר שור חלק ד' תוספות ד"ה אי דליכא.....	5
סוגיא דהמוכר שור חלק ה' תוספות בא"ד דאצטריך.....	7
תד"ה ואמאי לימא לי'.....	7
דף צג.....	8
גמרא מאי טעמא לאו משום דרובא.....	8
רשב"ם ד"ה אין אומרים.....	8
רשב"ם ד"ה בתר רובא.....	9
תד"ה איכא למימר מקמא.....	9
דף צג:.....	10
תד"ה מאן יש אומרים.....	10
תד"ה חייב מפני שהוא כנושא שכר.....	10
דף צד. ודף צד:.....	11
תד"ה נותן לו.....	11
סוגיא דימעט חלק א' תד"ה סאה שיש בה רובע ימעט.....	11
דף צד:.....	12
סוגיא דימעט חלק ב' תד"ה אימא סיפא.....	12
דף צה.....	13
סוגיא דמרתף חלק א' תד"ה חבית של יין.....	13
דף צה:.....	14
סוגיא דמרתף חלק ב' רשב"ם ד"ה חבית של יין.....	14
סוגיא דמרתף חלק ג' תד"ה חד אמר מקבל.....	17
סוגיא דמרתף חלק ד' תד"ה וחד אמר לא מקבל.....	18
סוגיא דמרתף חלק ה' רשב"ם ד"ה הוא הדין.....	20
דף צו.....	21
גמרא אם תימצי לומר.....	21
תד"ה הבודק.....	21
תד"ה מאי טעמא.....	22
סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק א' תד"ה כל ג' ימים.....	22
דף צו:.....	24
סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק ב' תד"ה ושמואל אמר.....	24
סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק ג' ופליגא (בדף צח.).....	24
תוספות ד"ה כל חמרא.....	25
תוספות ד"ה וביותר.....	25
דף צז.....	25
סוגיא דתמד חלק א' רשב"ם ד"ה אבל יותר.....	25
סוגיא דתמד חלק ב' רשב"ם ד"ה שמרים של תרומה וד"ה אסור.....	27
סוגיא דתמד חלק ג' תוספות ד"ה שמרים של מעשר.....	28
תד"ה ונתמד מאיליו.....	29
תד"ה אילימא.....	30

דף צז:	31
רשב"ם ד"ה אי למעוטי	31
סוגיא דהמוכר יין חלק א' תד"ה ואם ידוע	31
סוגיא דהמוכר יין חלק ב' בא"ד ויש לומר	31
דף צח:	32
גמרא ופליגא דר' חייא	32
תד"ה מבושם	32
דף צח:	33
תוספות ד"ה ר' ישמעאל	33
דף צט:	33
סוגיא דכרובים חלק א' רשב"ם ד"ה ומשני	33
סוגיא דכרובים חלק ב' רשב"ם ד"ה כנף הכרוב	33
סוגיא דכרובים חלק ג' רשב"ם ד"ה מתקיף לה רב אחא	34
סוגיא דכרובים חלק ד' תוספות ד"ה מתקיף לה אביי	34
דף צט:	35
רשב"ם ד"ה לא יכנס	35
רשב"ם ד"ה ד' קבין	35
דף ק:	36
גמרא ור"א רבים במאי קני	36
דף ק:	37
גמרא בית הקברות בשבת מאי בעי	37
תד"ה ורומן ז' חלק א'	38
תוספות ורומן ז' חלק ב' בא"ד ביב שהי' קמור	39
תוספות ורומן ז' חלק ג' בא"ד ור"י נמי	40
דף קא:	40
רשב"ם ד"ה הכל לפי הסלע	40
סוגיא דהני תרי כוכין חלק א' רשב"ם ד"ה ותו	41
תד"ה ורחבן ו'	42
תד"ה ותו התנן	42
תוספות בא"ד ופירש הקונטרס	43
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ב' תד"ה דעביד להו	43
דף קא:	45
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ג' רשב"ם ד"ה יש מפרשים	45
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ד' רשב"ם בא"ד ומיהו	47
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ה' רשב"ם ד"ה כמה הוי	49
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ו' תד"ה הכי נמי בנפלי	50
תד"ה המוצא מת	51
דף קב:	52
רשב"ם ד"ה לעולם	52
תוספות ד"ה מד' אמות	53
סוגיא דבדיקה חלק א' תוספות בא"ד ומפרש רבינו תם	53
סוגיא דבדיקה חלק ב' תוספות ד"ה כגון שבדק	55
דף קב:	56
תד"ה בנפלי	56

דף צב.

סוגיא דהמוכר שור חלק א' רשב"ם ד"ה לשחיטה

בפרשב"ם בד"ה לשחיטה כו' ואפילו לסומכוס כו' הכא מודה סומכוס כו' עכ"ל צ"ע דלא משמע כן בפרק הפרה דאמר שמואל זו דברי סומכוס כו' אבל חכ"א זה כלל גדול בדין המע"ה ל"ל זה כלל כו' אצטריך דאפי' כו' א"נ לכו' הא דאמר כו' ושמואל אמר יכול לומר לשחיטה מכרתיו ע"ש דמשמע מזה דסומכוס לית ליה הא דשמואל וכ"כ התוס' בהדיא בפרק ח"ה ע"ש ויש ליישב פרשב"ם בדוחק ודו"ק:

סוגיא דהמוכר שור חלק ב' רשב"ם ד"ה וליחזי

בד"ה ה"ג וליחזי כו' וכגון שהיו מכירין זה את זה כו' עכ"ל וכ"כ הרא"ש והכירו המוכר מיהו לא ניחא ליה לאוקמא פלוגתייהו באין מכירו המוכר ללוקח דמסתמא מכירו ועוד דניחא ליה לתלמודא לאוקמא פלוגתייהו בכל גווני וק"ל:

תד"ה זרעוני גינה

תוס' בד"ה זרעוני גנה כו' לפי שלא זרעת אותה בזמן כו' כל (זרעה) {ימי זרע} זרע לה כו' עכ"ל דליכא לפרושי התם דכל יומי זריעה ליזרע וליזיל משום דאנו חוששין דזריעה ראשונה לא היה ראוי לזריעה דא"כ בזורע נמי כל ימי זריעה אימא דכולה היה זרע שאינו ראוי לזריעה וכ"ה מבואר באשר"י שכתב אהך דכל זרעה ליזרע וליזיל דמה שלא צמחה לפי שעדיין לא הגיע זמן הזריעה ואמאי ואפילו אם זרעה (קודם) כל זמן זריעה לימא ליה מה שלא צמחו לפי שלא היו ראויין לזריעה כו' ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) משנה בבבא מציעא בדף קה:

(i) המקבל שדה מחבירו בחכירות וזרעה ואכלה חגב או נשדפה אם מכת מדינה היא מנכין לו לבעל הקרקע מן חכורו

(ב) גמרא שם

(i) אמר ריש לקיש לא שנו דמנכין לו לבעל הקרקע אלא שזרעה וצמחה ואכלה חגב אבל זרעה ולא צמחה אין מנכין לו דאמר לי' בעל הקרקע כל ימי זריעה ליזרע וליזיל

(ג) ב' מהלכים לביאור טענת "כל ימי זריעה ליזרע וליזיל"

(i) מהלך א' – מה שלא צמחה לפי שבזמן זריעה "ראשונה" שלך עדיין לא הגיע זמן הזריעה והי' לך לזרוע כל ימי זריעה

(ii) מהלך ב' – מה שלא צמחה לפי דזרעונים שלך לא היו ראויין לזריעה

(2) מהרש"א

(א) מהלך ב' לא יתכן דאם כן בזורע נמי כל ימי זריעה לימא לי' בעל הקרקע אשר זרעונים שלך בכל זריעה וזריעה לא היו ראויין לזריעה

(ב) אף אשר"י (רא"ש) מפרש לגמרא באופן א' אלא מקשה דבקושטא למה נקטו בגמרא אשר אם זרעה כל ימי זריעה מנכין לו לבעל הקרקע הרי מצי בעל הקרקע טעין דלא צמחו לפי שלא היו ראויין לזריעה

(3) משנה דידן – מוכר שמכר ללוקח זרעוני גינה דלא צמחו חייב מוכר באחריותן דהוי מקח טעות

(4) תוספות

(א) קשיא

(i) השתא דקבענו אשר מהלך א' נכונה דבעל הקרקע טוען למקבל דמה שלא צמחה לפי שעדיין לא הגיע זמן הזריעה

(ii) תיקשי דבסוגיא דידן נמי ליטעון מוכר ללוקח "זרעוני גינה שמכרתי לך הגונים היו – והיינו טעמא דלא צמחו לפי שלא הגיע זמן הזריעה והי' לך ליזרע כל ימי זריעה"

סוגיא דהמוכר שור חלק ג' תד"ה וליחזי

בד"ה וליחזי כו' קים לי בנפשאי שאני מן המיעוט כו' עכ"ל פי' ולא איירי בדמים מודיעים דדמי הכד קרובים לדמי חבית אי נמי כו' כמ"ש התוס' בר"פ המניח ע"ש ולהכי בצמד ובקר איצטריך ליה למימר דרובא קרו לצמד צמד דאל"ה לא המ"ל המוכר שאני מן המיעוט כיון דהתם הדמים מודיעים ודו"ק:

(1) שיטה דרבינו תם כמבואר במהרש"א

(א) רבנן אית להו דאין הדמים ראי' – ורב אית לי' דהולכין בממון אחר הרוב

(i) יוצא מן הכלל א'

(1) רב אית לי' דמוכר שהוא מוחזק טוען קים לי בנפשאי שאני מן המועט היכא דאין הדמים מודיעים לטובת לוקח – כגון בגוון דלוקח קנה "חביתא" ואין הדמים מודיעים ורובא דאינשי באמרם "חביתא" מכווני לחבית שהיא גדולה ולא לכד קטנה

(ii) יוצא מן הכלל ב'

(1) רבנן אית להו דדמים ראי' הן ללוקח היכא דרוב מסייעו – כגון "צמד" דמשמעו בקר היכא דרובא מסייע ללוקח והדמים נמי מודיעים לטובתו

(ב) קשיא

(i) בהך דמכר את הצמד בדף עז: אמרי לרבנן דאין הדמים ראי' ודלא מכר את הבקר הגם דדמים מודיעים לטובת לוקח

(ג) תירוצ'

(i) שאני התם דמיירי באתרא דרובא קרו לצמד צמד ולא מסייע ללוקח

דף צב:

סוגיא דהמוכר שור חלק ד' תוספות ד"ה אי דליכא

[דף צב עמוד ב] בד"ה אי דליכא כו' ולא דמי להלואה דהלואה להוצאה כו' עכ"ל ולהכי הוצרך לפרש דמוטב ליתן זוזי לב"ח מלאשה ולא בעי לפרש דמיירי באיתנהו להנהו זוזי

דבב"ח ודאי אין חילוק בין איתנהו וליתנהו דהלואה להוצאה נתנה ובכל גונא לא משלם זוזי וק"ל:

(1) גמרא

(א) המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן מוכר אומר לשחיטה מכרתיו לך לוקח אומר לרדיא מכרתיו לי – רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך

(ב) לרב דסבירא לי' דהוי מקח טעות על הלוקח להחזיר השור ועל המוכר להחזיר המעות

(2) המשך דגמרא כמבואר ברשב"ם ותוספות

(א) קשיא לגרסא דרשב"ם

(i) "אי דליכא מעות לאישתלומי ללוקח מיני" ליעכב לוקח תורא בדמי' דאמרי אינשי ממרי רשותיך פארי אפרע

(ב) קשיא לגרסא דר"י

(i) "אי דליתנהו למוכר הני זוזי לאישתלומי מיני" ליעכב לוקח תורא בדמי' דאמרי אינשי ממרי רשותיך פארי אפרע

(3) שיטות מסויימות בגבי'

(א) לרשב"ם במקח טעות קבענו דגובה לוקח מכל זוזי דמוכר – ותדע דגם בעל חוב מצי גבי מכל זוזי דלוה

(ב) לר"י במקח טעות קבענו דגובה לוקח ממוכר דיקא הני זוזי דשילם לו לוקח – אבל בעל חוב מצי גבי מכל זוזי דלוה

(ג) רבינו חיים כהן בתוספות ס"ל כר"י לגבי מקח טעות אבל בבעל חוב קסבר דלא משלם לוה אלא מה שירצה אפילו אית לי' זוזי

	מקח טעות	בעל חוב
רשב"ם	מכל זוזי	מכל זוזי
ר"י	הנהו זוזי	מכל זוזי
רבינו חיים כהן	הנהו זוזי	אינו גובה אלא מה שירצה לוה

(4) תוספות

(א) קשיא לרבינו חיים כהן מהא דאיתא במסכת כתובות "האי מאן דאית לי' ארעא וזוזי ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב – לבעל חוב מסלק בזוזי ולאיתתא בארעא"

(ב) תירוצ' – לא אשמועינן התם אלא דמוטב שישלם זוזי לבעל חוב מלשלם זוזי לאשה כדמסיק התם יותר מהאיש רוצה לישא וכו'" – פרטי תירוצ' זו אינן מעניננו

(ג) שאלה

(i) למה לא תירץ רבינו חיים כהן דבהך דכתובות איירי בלוה דאכתי אית לי' הני זוזי דהלוה לו המלוה ובגוון זה מצי מלוה גבי מיהת הני זוזי דומיא לשיטת' דרבינו חיים כהן במקח טעות

(ד) תשובה

(i) מלוה להוצאה ניתנה ולכן בהלואה לא מסתבר לחלק בין הני זוזי שהלוה ללוה לשאר זוזי דלוה

סוגיא דהמוכר שור חלק ה' תוספות בא"ד דאצטריך

בא"ד דאצטריך לאשמועין דלא נימא ממרי כו' והיינו היכא דלית ליה זוזי דבב"ח כו' עכ"ל סבירא ליה כשיטת רשב"ם דלא גרסינן בשמעתין אי דליתנהו להנהו זוזי כו' אבל לפירוש ר"י דגרס ליה ע"כ הכא באית ליה נמי זוזי אמר ממרי רשוותך כו' וה"נ איכא למימר התם גבי פועל וק"ל:

(1) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) לרבינו תם ליה אי אית לי' זוזי לא מצי לסלק לבעל חוב אלא בזוזי אבל אי לית ללוה זוזי לא מצי בעל חוב למימר טרח ואייתי זוזי – מה שאין כן פועל דאומר לבעל הבית טרח ואייתי זוזי

מקח טעות	בעל חוב	פועל
רשב"ם	מכל זוז	
ר"י	מכל זוזי	
רבינו חיים כהן	הנהו זוזי	אינו גובה אלא מה שירצה ליה
רבינו תם	[יבואר להלן]	מכל זוזי
		טרח ואייתי זוזי

(ב) והא ראי'

- (i) דבפרק הבית והעליי' איתא שאין שומעין לבעל הבית שאומר לפועל טול מה שעשית בשכרך דכפועל לא אמרינן "ממרי רשוותך פארי אפרע" – ומשמע דאיכא תובע אחר דאין כחו אלים כפועל ולאותו תובע אכן אמרינן ממרי רשוותך פארי אפרע
- (ii) ומפרש רבינו תם דאותו תובע אחר דאין כחו לגבות כפועל היינו בעל חוב – וכיון (כבשיטת רשב"ם) דבעל חוב גבי מכל זוזי של ליה מוכרח דפועל יש לו יתרון דאפילו בדלית לבעל הבית זוזי מצי אמר טרח ואייתי זוזי

(2) מהרש"א

- (א) שים לב דאלו הי' סבירא לי' לרבינו תם כשיטת ר"י במקח טעות דלוקח מצי גבי ממוכר דיקא הני זוזי דשילם למוכר – היינו מפריכין לראי' דרבינו תם בטענה דאותו תובע אחר דאין כחו לגבות כפועל היינו לוקח דלא מצי גבי אלא מזוזי דשילם למוכר ופועל יש לו יתרון (כבעל חוב) דמצי גבי מכל זוזי דיש לו לבעל הבית ולעולם אימא לך דלא מצי אמר לבעל הבית טרח ואייתי זוזי

תד"ה ואמאי לימא לי'

בד"ה ואמאי לימא כו' ויש לומר דאליבא דרב כו' דגט גובה עיקר כו' עכ"ל ור"ל לפי זה מנתגרשה לחוד פריך וק"ל:

(1) הקדמה א' – רב ס"ל דהולכין בממון אחר הרוב

(2) הקדמה ב' – כתובת בתולה מאתים – כתובת אלמנה וגרושה מנה – ואשה שרוצה לגבות מאתים בכתובתה צריכה להביא ראי' דבתולה נישאת

(3) גמרא – קשיא לרב – רוב נשים בתולות נישאות ואמאי לא מהימנא מכח האי רובא

(4) תוספות

(א) קשיא לקושיא דגמרא

- (i) נימא דצריכה להביא ראי' מחמת דכנגד הימנותא ידיה עומד הימנותי' דבעל מכח מיגו דאי בעי אמר פרעתי

(ב) תירוצ

(i) מיירי בדאית לה שטר ודלא מצי בעל טעין פרעתי וליתא למיגו – והאי שטר משמעו גט ולא כתובה דאלו אית לה שטר כתובה תיקשי דמגופה דכתובה יבואר אלו בתולה נישאת

(5) מהרש"א

(א) מוכרח דתוספות סבירא להו דבגמרא דיקא לגרשה הקשו דלהימנה לאשה מטעם רוב כיון דגט שלה מפרין למיגו דבעל אבל לאלמנה דאין לה גט לא הקשו דמובן אשר בעל על מיגו סמין ודהיינו טעמא דאין לאשה נאמנות מטעם רוב

דף צג.

גמרא מאי טעמא לאו משום דרובא

[דף צג עמוד א] בגמרא מ"ט לאו משום דרובא כו' משמע ליה דאיירי דהלוקח עדיין מוחזק מדקתני בסיפא הרי שלך לפניך ולא קתני מקח טעות ועיין בחידושי רמב"ן וק"ל:

(1) גמרא

(א) שמואל

(i) אין הולכין בממון אחר הרוב ולכן זוכה המוחזק אם יש לו שום טענה

(2) ברייתא

(א) המוכר עבדו לחבירו ונמצא גנב הגיעו – לסטים מזוין אומר לו הרי שלך לפניך

(3) גמרא

(א) לכאורה טעמא ד"נמצא גנב הגיעו" משום דרוב עבדים גנבי וקשיא לשמואל

(4) רמב"ן

(א) קשיא

(i) דלמא ברייתא במוכר מוחזק איירי דכבר קיבל מעותיו דלוקח והיינו טעמא דהגיעו ללוקח

(ב) תירוצ

(i) מוכר דבברייתא איירי אף בגוון דאכתי לא קיבל מעותיו דלוקח ומכח רוב מוציא מוכר ממון מלוקח המוחזק

(ii) דבסיפא קתני בליסטים מזוין דלוקח אומר למוכר "הרי שלך לפניך" ולא קתני דלוקח גובה מעות ששילם

רשב"ם ד"ה אין אומרים

בפרשב"ם בד"ה אין אומרים כו' דמאן לימא לן שזה נגחו הואיל ואיכא שורים אחרים ולא דמי לשור כו' עכ"ל דודאי היכי דליכא לספוקי בשור אחר לכ"ע אמרינן בודאי דזה נגחו והשתא לכאורה לא ק"מ מהך דשור שנגח את הפרה דמצינן למימר דאיירי שפיר דליכא לספוקי בשור אחר ואפשר לומר דמשמע ליה הך דשור שנגח את הפרה שיש עדים שזה השור נגח את הפרה אבל אי לא ראו העדים הנגיחה הוי איכא לספוקי באחר דאל"כ הכי הל"ל שור שנמצא פרה הרוגה בצדו ועוברת בצדה כו' דכיון דליכא לספוקי באחר משלם חצי נזק לפרה כדין תם ורביע נזק לוולד מספק וק"ל:

(1) הקדמה

(א) משנה בבבא קמא דף מו.

(i) שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה כדין תם ורביע נזק לולד – דמספק חולקין לתשלומי ולד כסומכוס

(2) ברייתא

(א) שור שהי' רועה ונמצא שור הרוג בצדו אין אומרים בידוע שזה נגחו וזה נשכו

(3) רשב"ם לביאור דברייתא

(א) ד"ה שור שהי' רועה

האי דנקט שהי' רועה משום דדרך שוורים הרבה להיות לשם ואיכא לספוקי
בשוורים טובא

(ב) ד"ה אין אומרים

היינו טעמא דפטור דאפילו ממון המוטל בספק לא הוי לשלומי פלגא דמאן לימא
לן שזה נגחו הואיל ואיכא שוורים אחרים – ולא דמי לשור שנגח את הפרה
ונמצא עוברה בצדה ואין אנו יודעים אם נגח את הולד אם לאו ואפילו הכי
מחייבין לי' פלגא דהתם היינו טעמא שהרי רואין שנגח את הפרה

(4) מהרש"א

(א) קשיא לשיטת רשב"ם

(i) לכאורה במלים שהודגשו לעיל מנמק רשב"ם דהיכא דליכא לספוקי בשור אחר נקטינן אשר שור
שהי' שם נגח לפרה

(ii) ותיקשי מאי דחקו לרשב"ם לפרש דבמשנה סמכינן דיקא אהא דרואין (כלומר דאיכא עדים)
שנגח לפרה

(ב) תירוצ

(i) לישנא דמשנה דחקו דקתני שור שנגח את הפרה ולא קתני שור שנמצא פרה הרוגה בצדו ומשמע
דבליכא עדים חשיב איכא לספוקי באחר ופטור

רשב"ם ד"ה בתר רובא

בד"ה בתר רובא כו' ואיכא למימר דרוב שוורים שבעולם כו' עכ"ל י"מ היאך בעי המקשה
למימר דרב כרבי אחא דאזיל בתר חזקה דא"נ רובא וחזקה כהדדי נינהו מ"מ הכא איכא
רוב שוורים נגד חזקה וי"ל דהא דבעי למימר דרובא וחזקה כהדדי נינהו דהיינו דחזקה
שהוא מוחזק ליגח אית לן למתלי ביה מטעם דתלינן בעלמא ברובא ומאחר דלית ליה
בעלמא רובא לית ליה נמי חזקה מיהו חזקה ודאי עדיפא מרובא דעלמא משום דהוא
גופיה מוחזק ותו לא מידי ודו"ק:

תד"ה איכא למימר מקמא

תוס' בד"ה איכא למימר מקמא כו' למיעוט דמביעותותא הפילה ואתרע כו' עכ"ל דעל כרחק
הספק לא הוי משום דאיכא למימר דמביעותותא הוי פלגא דהא במתניתין קתני ואם עד שלא
נגחה ילדה כו' דמשמע דבספק דמפילות תלה הספק לפטור אלא ע"כ דאית לן למימר
דבתרתי הני מיעוטי תלה הפטור ועוד דאי היה מביעותותא פלגא סמוך מיעוטא דמפילות
להך פלגא והוי רובא לפטור ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) לרב הולכין בממון אחר הרוב

(2) משנה

(א) שור שנגח את הפרה ונמצא עובר בצהר ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה (דהפילתו אמו מקודם לנגיחה אם משנגחה ילדה) (דנגחו שור לעובר מקודם ללידתו) חולקין כסומכוס דס"ל ממון המוטל בספק חולקין

(3) גמרא

(א) קשיא

(i) רוב פרות יולדות בן קיימא ומיעוטא מפילות ותיקשי לרב דלשיטתו הוי לן למינקט דהאי עובר הי' בן קיימא אי לאו דנגחו שור

(ב) תירוצ'ן

(i) כנגד האי רובא עומדים עוברים אשר אמותיהן מפילות אותן מחמת ביעתותא דשור

(4) תוספות – ביאור תירוצ'ן דגמרא להבנת מהרש"א

(א) סמוך מיעוטא דמפילות למיעוטא דמביעותא הפילה ואיתרע לה רובא והוה כמחצה על מחצה

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) למה לא נקטו בפשיטת אשר הני דמפילות מחמת מביעותא פלגא חשיבא

(ב) תירוצ'ן א'

(i) דבמשנה קתני "עד שלא נגחה ילדה" בסתם ומשמע דלכל הפחות מקצת הספק תליא במפילות שלא מחמת ביעתותא

(ג) תירוצ'ן ב'

(i) אי אמרת דכפלגא ופלגא נינהו מחמת ביעתותא לחודי' הוי לן להוסיף להאי פלגא עוד מיעוט פרות דמפילות בלי ביעתותא ונמצא דרובא מסייע לבעל השור ופטור

דף צג:

תד"ה מאן יש אומרים

[דף צג עמוד ב] בד"ה מאן יש אומרים כו' קבלה היתה בידו דהאי י"א רשב"ג כו' עכ"ל ר"ל דקבלה היתה בידו דהאי י"א רשב"ג הוא דאמר כך בשום מקום ואהא מסיק הי רשב"ג כו' וק"ל:

תד"ה חייב מפני שהוא כנושא שכר

בד"ה חייב מפני כו' דס"ד דמיירי הך ברייתא בחנם למה היה לו להיות כנושא שכר כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דס"ד דחייב אף בחנם מטעם דאמר שמואל התם טבח אומן שקלקל חייב מזיק הוא פושע הוא ומסיק כו' מ דנתקל פושע הוא דלישנא דכשנושא שכר לא משמע הכי כיון דפושע הוא וש"ח חייב ביה לא ה"ל למתני כנושא שכר וק"ל:

דף צד. ודף צד:

תד"ה נותן לו

[דף צד עמוד א] בד"ה נותן לו כו' ולא דמי לשורף שטרותיו של חבירו דהתם כו' עכ"ל ר"ל משום דאפלוגתא דר"ש ורבנן קאמר בפרק הגזול אימור דאר"ש בדבר שעיקרו ממון בדבר שאין עיקרו ממון כגון שורף שטרותיו לא אמר הוצרכו לומר דהך דהכא לא דמי ליה ומקרי שפיר עיקרו ממון לכ"ע וק"ל:

- (1) הקדמה א' – לר' שמעון דבר הגורם לממון ממון – לרבנן דבר הגורם לממון אינו ממון
 - (2) הקדמה ב' – לוקח שקונה סאה חטין מקבל על עצמו רובע צרורות – אבל מוכר אין לו ליערב צרורות בידים כל עיקר
 - (3) תוספות – חילוקים מסויימים כמבואר במהרש"א
 - (א) מי שמזיק דבר שעיקרו ממון ויש לו שוויות לכל אדם חייב בין לר' שמעון בין לרבנן – ובזה מובן בסוגיא דידן אשר אלו בא אחר ובירר צרורות מגרנו של מוכר אשר על ידי כן יצטרך מוכר לתת ללוקח חטין במקום אותן צרורות – חייב הבורר לשלם למוכר דמי חטין אפילו לרבנן – והיינו מטעם דצרורות דבירר מגרנו של מוכר עיקרם ממון ויש להם שוויות לכל מי שמוכר חטין
 - (ב) מי שמזיק דבר שעיקרו ממון ואין לו שוויות אלא לתובע דבר הגורם לממון הוא דלר' שמעון ממון ולרבנן אינו ממון
 - (i) וכיון דמי שגזול חמץ לפני הפסח מצי לפטור עצמו ע"י שמשיב אותו חמץ לנגזל לאחר הפסח אף על גב דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה
 - (ii) אלו בא אחר ושרף לאותו חמץ – לר' שמעון חייב השורף לגזול משום דס"ל דדבר הגורם לממון ממון ולרבנן פטור דס"ל דדבר הגורם לממון אינו ממון – והיינו מטעם דחמץ שעבר עליו הפסח עיקרו ממון הגם דיש לו שוויות דיקא לגזול
- (4) מי שמזיק דבר דאין עיקרו ממון פטור אף לר' שמעון – ובזה מובן אשר השורף שטרו של חבירו פטור אפילו לר' שמעון דאינו אלא נייר בעלמא

סוגיא דימעט חלק א' תד"ה סאה שיש בה רובע ימעט

בד"ה סאה שיש כו' ואלישנא דקנסא פריך כו' עכ"ל ר"ל דרשב"ם לפי שיטתו דמפרש ליה ימעט קודם שיזרענו לא שייך ביה כלל קנסא אבל לפי מה שפירשו התוס' דע"כ מיירי אחר זריעה שפיר שייך ביה קנסא על שעבר וזרע כלאים ו{לרב הונא הוי לה למיתני ד} קנסינן ליה פחות מרובע אטו רובע מיהו ק"ק דלא דמי דהכא קנסינן משום דעריב ומי יימר דלאו כוליה עריב משא"כ בכלאים דלא שייך למימר הכי ובחידושי הרמב"ן כתב דהתם נמי שייך דילמא עריב אפי' ברובע דפירי דזריעה פירי שפירי אינון ומש"ה קנסינן ליה לעקור ואפ"ה לא קנסינן אלא למעט כו' עכ"ל ע"ש:

(1) משנה

- (א) לוקח שקונה סאה חטין מקבל על עצמו רובע צרורות ולא יותר – אבל מוכר אין לו ליערב צרורות בידים כל עיקר

(2) גמרא

- (א) רב הונא – אם בא לוקח לנפות ונמצא יותר מרובע מנפה את כולן כלומר חייב מוכר לתת ללוקח חטין כנגד כל הצרורות ולא לבד כנגד המותר
- (ב) אמרי לה דקנסא היא – דמן הדין עד רובע מחיל אינשי – השתא רובע צרורות שכיחי ולא חיישינן דמוכר עירבן בידיהם והלכך לא קנסינן למוכר – אבל בדאיכא יותר מרובע מילתא דלא שכיחי "מי יימר" דלא עירב כל הצרורות בידיהם – והלכך קנסינהו רבנן בכולי'
- (3) הקדמה בענינים מסוימים לכלאים בתבואה
- (א) כולי עלמא מודי דמותר ליערב מין אחר בתבואה בלי זריעה וכולי עלמא מודי דאסור לזרוע בתבואה מין אחר שיש לו שיעור כלאים
- (ב) רשב"ם אית לי' אשר תבואה שנזרע בה מין אחר בשיעור כלאים אסורה בהנאה ואין לה שום תקנה – מה שאין כן תוספות דאית להו דתבואה שנזרע בה כלאים מותרת בהנאה
- (4) משנה
- (א) רישא
- (i) סאה תבואה שיש בו רובע ממין אחר ימעט מין אחר כדי דליהוי פחות מרובע
- (ב) סיפא
- (i) ר' יוסי אומר יבור כולה
- (5) גמרא – קושיא לאמרי לה בצרורות משום קנסא
- (א) לרב הונא למה מספיק בכלאים להמעט למין אחר לפחות מרובע – הוי לן למיקנס בכלאים פחות מרובע אטו רובע דומיא להא דבצרורות קנסינן פחות מרובע אטו יותר מרובע
- (6) תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא לרשב"ם – מוכרח דמשנה מיירי קודם שיזרענו דהרי לאחר זריעה כבר אסורה בהנאה ולא מהני לה המעטה – ותיקשי למה נקנסי' למי שבהיתר לפני זריעה מערב תבואה במין אחר
- (ב) אבל לשיטת תוספות לא קשה מידי דמשנה במי שעירב באיסור לאחר זריעה מיירי – והמעטה מהני מחמת דאף לאחר זריעה ליכא איסור הנאה
- (7) מהרש"א
- (א) קשיא בין לרשב"ם בין לתוספות
- (i) קבענו דבצרורות קנסינן לי' לנפות את כולן משום דלא שכיחי יותר מרובע צרורות ולכן מסתבר דעריב בידיהם לכל הפחות האי יתר ומי יימר דלא עירב כולן בידיהם
- (ii) ברם בכלאים ליכא איסור אפילו ליערב ברובע דהרי דוקא **בזריעת** רובע איכא איסור
- (ב) תירוץ ע"פ רמב"ן
- (i) קנסינן לי' מחמת דעירב רובע בכוונה לזרוע באיסור כדי ליהוי לי' פירי שפירין – ומקשי בגמרא לרב הונא למה לא קנסינן לו לפנות כולה

דף צד:

סוגיא דימעט חלק ב' תד"ה אימא סיפא

[דף צד עמוד ב] בד"ה אימא סיפא ולא גרסינן ת"ש כו' עכ"ל דאין לומר דהמקשה לית ליה סברת המדחה לומר דחומרא בעלמא הוא מה"ט דאין סברא שיקנוס ר"י דא"כ תיהדר

הקושיא מת"ק אלא ע"כ דקושטא הוא דליכא למיגרס ת"ש דמשמע סייעתא אלא אימא סיפא כו' להחזיק הקושיא מת"ק וק"ל:

- (1) המשך גמרא – דחי' לקושיא דגמרא לרב הונא
(א) לא כדנקטת דכלאים שיעורו ברובע – אלא כלאים שיעורו ביותר מרובע וברובע ליכא איסור כל עיקר
(ב) והלכך במשנה האי זורע רובע ממין אחר לא עבר על איסור כלאים ולית למיקנסי' – ותנא קמא דאמר "ימעט" היינו חומרא בעלמא ולא מחמירין כולי האי להצריכו לבור כולה
(2) תוספות כמבואר במהרש"א
(א) איתנהו ב' גרסאות בהמשך גמרא דידן
(i) "אי הכי אימא סיפא ר' יוסי אומר יבור"
(ii) "תא שמע מסיפא ר' יוסי אומר יבור"
(ב) תיבות "אי הכי" דגרסא ראשונה משמע דמפריכין לדחי' אשר ברובע ליכא אלא חומרא בעלמא דאלו כן לא הי' ר' יוסי מחמיר כל כך למימר יבור כולה – וכיון דשיעורו ברובע חזרה קושיא לדוכתה לרב הונא מתנא קמא דמשנה
(ג) תיבות "תא שמע" דגרסא ב' משמע דאכן קיימת לדחי' אשר ברובע ליכא אלא חומרא בעלמא ולכן שיטת תנא קמא לא קשה לרב הונא – ובהיפוך שיטת ר' יוסי דיבור כולה סייעתא היא לרב הונא
(3) תוספות
(א) קשיא לגרסא ב' – לא מסתבר אשר בחומרא בעלמא יחמיר ר' יוסי כל כך למימר יבור כולה
(4) מהרש"א
(א) שאלה
(i) נימא דגרסא ב' נכונה ואשר המקשה (כלומר מאן דאמר תא שמע) אכן מפריך לדחי' דגמרא מטעם דלא מסתבר אשר בחומרא בעלמא יחמיר ר' יוסי כל כך למימר יבור כולה והיינו טעמא דמייית סייעתא לרב הונא מר' יוסי אשר יבור כולה
(ב) תשובה
(i) לא יתכן – דאכתי שיטה דתנא קמא תישאר בקושיא לרב הונא

דף צה.

סוגיא דמרתף חלק א' תד"ה חבית של יין

[דף צה עמוד א] בד"ה חבית של יין כו' אבל ביין הנמכר בחנות לא אפילו כו' עכ"ל מגופה דבריייתא קמיייתא ה"מ להקשות כן מסיפא לרישא דבמרתף של יין סתם אמאי נותן לו יין שכולו יפה ולא יין הנמכר בחנות דהא מקרי חמרא אלא דאיכא למ"ד (למאן) [לקמן] דמוקי הך רישא דבריייתא קמיייתא דוקא למקפה ותו לא מידי וק"ל:

- (1) משנה ובריייתא קמיייתא

משנה	מרתף של יין סתם	יין יפה אבל לוקח צריך לקבל קוססות יין שאינו טוב בשיעור עשר למאה
רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ואינו מקבל קוססות
מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות
סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ

(2) גמרא

(א) קשיא – הרי משנה וברייתא סתרי אהדדי

(ב) תירוצ – תני בברייתא דמקבל קוססות

משנה	מרתף של יין סתם	כולו יפה אבל מקבל קוססות
רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ותני דמקבל קוססות
מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות
סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ

(3) תוספות ד"ה נותן לו יין הנמכר בחנות – יין הנמכר בחנות אינו כולו יפה דריח'י חלא אבל מכל מקום חשיב יין מחמת דטעמ' חמרא

(4) ברייתא דתני ר' חייא

(א) מוכר שמכר חבית של יין סתם חייב לתת יין שכולו יפה ולוקח אינו מקבל קוססות כבשורה 5

1	משנה	מרתף של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
2	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ותני דמקבל קוססות
3	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות
4	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
5	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	כולו יפה ולא מקבל קוססות

(5) תוספות

(א) קשיא לברייתא דתני ר' חייא בשורה 5 – אמאי צריך ליתן לו יין שכולו יפה ולא סגי ביין הנמכר בחנות כבשורה 3 במציעתא לברייתא קמייתא

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מקשי תוספות ככה לרישא דברייתא קמייתא גופי' בשורה 2 דהיינו אמאי צריך ליתן לו יין שכולו יפה ולא יין הנמכר בחנות דטעמ' חמרא כבשורה 3 במציעתא דברייתא קמייתא

(ב) תירוצ

(i) נקבוע בחלק ג' דאיכא דמוקי לרישא דברייתא קמייתא דיקא באמר לי' לוקח למקפה דמתקיים הרבה ולאיתו מאן דאמר לא קשה מידי דפשיטא אשר יין הנמכר בחנות לא חזי למקפה

דף צה:

סוגיא דמרתף חלק ב' רשב"ם ד"ה חבית של יין

[דף צה עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה והא קמייתא כו' אבל רישא דההיא ברייתא כו' פלוגתא היא לקמן כו' עכ"ל אבל ברישא דרב זביד לא הוי פלוגתא ולכ"ע איירי למקפה אלא דפליגי אי הוה ה"ה בלא א"ל למקפה כדלקמן ודו"ק:

(1) המשך דגמרא – קשיא לברייתא דתני ר' חייא

- (א) מאי שנא חבית של יין סתם בשורה 5 בברייתא דתני ר' חייא דלא מקבל קוססות – מן מרתף של יין סתם בשורה 1 במשנה ובשורה 2 ברישא דברייתא קמייתא דמקבל קוססות

1	משנה	מרתף של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
2	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ותני דמקבל קוססות
3	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות דהיינו ריח' חלא
4	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
5	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	כולו יפה ולא מקבל קוססות

(2) רשב"ם

(א) קשיא

- (i) מובן דמקשן נקט דאין לחלק בין מרתף של יין סתם לחבית של יין סתם ודאינו מקבל קוססות בתרויהו

(ii) ותיקשי למקשן גופי' אמאי אוקי תני ר' חייא לדיני' דיקא בחבית

(ב) תירוצ

(i) הי לך הוה אמינא דמקשן:

- (1) בחבית לית כל כך יין כבמרתף ומסתבר יותר דבחבית קנאו לוקח לצורך שתי' מיד ולא לאוצר והלכך אינו צריך ליין טוב כל כך כבמרתף ויכול להיות דמקבל קוססות הגם דבמרתף סתם אינו מקבל קוססות

- (2) הלכך אתי תני ר' חייא לאשמעינן רבותא בחבית דאף על פי כן דינו דחבית כמרתף ולא מקבל קוססות

(3) המשך גמרא – תירוצ לקושיא לברייתא דתני ר' חייא

- (א) שאני חבית דלא מקבל קוססות עשר למאה דכולה חד חמרא הוא כלומר יין וקוססות כולן בחד כלי הן

(ב) מה שאין כן מרתף דאית בי' כמה וכמה כדים וחביות ומצי למיתב לי' כדים או חביות של קוססות

(4) ברייתא דתני ר' זביד כבטבלא דלהלן

1	משנה	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	כולו יפה ולא מקבל קוססות
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	כולו יפה ומקבל קוססות
5	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ותני דמקבל קוססות
6	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות
7	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	כולו יפה לא מקבל קוססות

- (א) – שים לב דלברייתא דתני רב זביד מוכרח דמשנה איירי ביין זה כבשורה 2 דאי לאו הכי סותרת משנה בשורה 1 לרישא דתני רב זביד בשורה 3

(5) גמרא

(א) קשיא א'

- (i) שורה 3 ברישא דתני רב זביד במרתף סתם דלא מקבל קוססות סותרת לרישא דברייתא קמייתא בשורה 5 דאמרת תני דמקבל קוססות

(ב) תירוצ לקושיא א'

- (i) אין הכי נמי והדרינן מהא דאמרינן לעיל תני דמקבל קוססות בשורה 5 – ובקושטא סבירא לה ברייתא קמייתא דלא מקבל קוססות כבטבלא דלהלן – דכיון דאוקמה תני רב זביד למשנה דמקבל קוססות במרתף זה של יין כבשורה 2 לא סותרת משנה לרישא דברייתא קמייתא בשורה 5 אשר במרתף סתם לא מקבל קוססות

1	משנה	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	כולו יפה ולא מקבל קוססות
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	כולו יפה ומקבל קוססות
5	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ונתני ולא מקבל קוססות
6	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות
7	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	כולו יפה לא מקבל קוססות

(ג) קשיא ב'

- (i) שורה 2 דתני רב זביד למשנה במרתף זה של יין ושורה 4 בסיפא דתני רב זביד גופה – דמקבל קוססות – סותרת לשורה 6 במציעתא דברייתא קמייתא דנותן לו יין הנמכר בחנות

(ד) תירוצ'

- (i) רב זביד בשורה 2 למשנה ובשורה 4 איירי בדאמר לי' למקפה – מציעתא דברייתא קמייתא בשורה 6 איירי בדלא אמר למקפה

1	משנה	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
5	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ונתני דמקבל ולא מקבל קוססות
6	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	לא מקבל קוססות

- (ה) שים לב דביותר מסתבר דלא מקבל קוססות באמר לי' למקפה – וביותר מסתבר דמקבל קוססות בדלא אמר לי' למקפה

(6) רשב"ם

(א) בחלק ג' נקבוע דפליגי רב אחא ורבינא באלו

- (i) רישא דברייתא קמייתא בשורה 5 (דלא מקבל קוססות במרתף סתם) איירי בדלא אמר לי' למקפה דומיא למציעתא דברייתא קמייתא בשורה 6 דאוקמינה בדלא אמר לי' למקפה
- (ii) או על פי מהלך "חסורי מחסרא" שאינו מעניינו שאני ברייתא בשורה 5 דאיירי בדאמר לי' למקפה הגם דברייתא בשורה 6 איירי בדלא אמר לי' למקפה

(7) מהרש"א

(א) ברם רב אחא ורבינא מודי תרוייהו אשר רישא דתני רב זביד בשורה 3 (במרתף של יין סתם) דלא מקבל קוססות איירי בדאמר לי' במקפה דומיא לתני רב זביד בשורה 4 (במרתף זה של יין) דאוקמינה בדאמר לי' למקפה איירי

4	משנה	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות בדאמר למקפה
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
5	רישא דברייטא קמייטא	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות פלוגתא דרב אחא ורבינא
6	מציעתא דברייטא קמייטא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייטא קמייטא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייטא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	לא מקבל קוססות

סוגיא דמרתף חלק ג' תד"ה חד אמר מקבל

תוס' בד"ה ח"א מקבל כו' לוקי מתניתין בלא א"ל למקפה כו' עכ"ל והאלפסי כתב למ"ד מקבל דלא צריכנא לאוקמא מתני בדא"ל זה ולא מפקינן לה מפשטה עכ"ל מיהו התוס' שפיר תמיהו דתקשי למ"ד מקבל מהך דרב זביד דברייטא היא דקתני בדרב אושעיא דאמאי מוקי למתני' בדא"ל זה וא"ל למקפה ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) הגם דקבענו בין לרב אחא בין לרבינא אשר רישא דתני רב זביד בשורה 3 (במרתף של יין סתם דלא מקבל קוססות) בדאמר לי' למקפה איירי

(ב) מכל מקום פליגי רב אחא ורבינא בשורה 3 אלו לא מקבל קוססות אפילו בדלא אמר לי' למקפה

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) למאן דאמר אשר בשורה 3 דלא מקבל קוססות דיקא בדאמר לי' למקפה אמאי איצטריך תני רב זביד בחלק ב' לאוקי למשנה במרתף זה של יין כבשורה 2 להלן כדי שתתאים לתני דרב זביד בשורה 3

(ii) הרי מצי תני רב זביד לאוקמה למשנה במרתף של יין סתם כבשורה 1 ומקבל קוססות מחמת דלא אמר לי' למקפה מה שאין כן בשורה 3 דתני רב זביד במרתף של יין סתם דלא מקבל קוססות מחמת דבאמר לי' למקפה איירי

1	משנה לקושיית תוספות	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות בדלא אמר לי'
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות לחד מאן דאמר דיקא באמר לי' למקפה
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	מקבל קוססות באמר למקפה
5	רישא דברייטא קמייטא	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות
6	מציעתא דברייטא קמייטא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייטא קמייטא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייטא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	לא מקבל קוססות

(3) מהרש"א

(א) רי"ף אכן מסיק אשר למ"ד דבמרתף סתם מקבל קוססות בדלא אמר לי' במקפה לא צריכין לאוקי מתניתין בדאמר לי' מרתף זה של יין

(ב) אבל קושית תוספות במקומה עומדת דתיקשי הא דברייא גופה דתני רב זביד אוקמא למשנה במרתף זה של יין

(4) טבלא דנעסוק בה בחלק ד' לשיטת מאן דאמר אשר בשורה 3 לא מקבל קוססות אפילו בלא אמר לי' למקפה

4	משנה לקושית תוספות	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות בדלא אמר לי'
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות לאידך מאן דאמר אפילו בדלא אמר לי' למקפה
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	מקבל קוססות באמר למקפה
5	רישא דברייא קמייא	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות
6	מציעתא דברייא קמייא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייא קמייא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	לא מקבל קוססות

סוגיא דמרתף חלק ד' תד"ה וחד אמר לא מקבל

בד"ה וח"א לא מקבל קשה לרשב"א א"כ אמאי נקט ר' חייא כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם כיון דלא מסיק אדעתיה כפי' הי"מ דלרבותא נקטיה כפ"ה דלעיל א"כ אמאי לא תקשי להו לעיל דפריך מחבית אמרתף של יין לפי סברת המקשה אמאי נקט רבי חייא חבית וי"ל דהמקשה דלעיל ודאי לא ידע כלל לפלוגי בין חבית למרתף של יין אבל השתא לפי דברי המתרגם שאני חבית דכולה חד חמרא הוא ואם כן איכא סברא טפי בחבית דלא מקבל קשיא להו שפיר דא"כ למ"ד במרתף של יין נמי דאינו מקבל אמאי נקט חבית הוה ליה למנקט רבותא טפי דאפילו במרתף של יין נמי אינו מקבל וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) ניהדר לשלב סוגיין בחלק א' ותחלת חלק ב'

(i) לפני דמייני לתני רב זביד ואכתי לא אוקמה תני רב זביד למשנה דאיירי במרתף זה של יין ואכתי נקטינן דמשנה במרתף של יין סתם איירי ואשר דינו דמקבל קוססות

1	משנה	מרתף של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
2	רישא דברייא קמייא	מרתף של יין סתם	כולו יפה ומקבל קוססות
3	מציעתא דברייא קמייא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות דהיינו ריחי' חלא
4	סיפא דברייא קמייא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
5	ברייא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	כולו יפה ולא מקבל קוססות

(ii) ופירש רשב"ם אשר בשלב זו נקטו אשר הך דתני ר' חייא אשר בחבית סתם לא מקבל קוססות בקושטא אף במרתף סתם סבירא לי' דלא מקבל קוססות והא דתני דינו דיקא בחבית לרבותא נקט למילף דלא אמרינן דחבית שאני מחמת דלשתיי' לאלתר קאי

(iii) ולכן הקשו לעיל לתני ר' חייא דהרי במשנה וגם ברישא דברייא קמייא קתני דבמרתף סתם מקבל קוססות

(iv) ותרצו דשאני חבית סתם דכולא חד חמרא הוא ולכן לא מקבל קוססות

(2) הקדמה ב'

(א) עכשיו ניהדר לשלב סוגיין דקיימינן בי' עכשיו למאן דאמר בפלוגתא דרב אחא ורבינא אשר במרתף סתם לא מקבל קוססות אפילו בדלא אמר לי' למקפה

4	משנה לקושיית תוספות	מרתף של יין סתם	מקבל קוססות בדלא אמר קב!
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	מקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות לחד מאן דאמר אפילו בדלא אמר למקפה
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	כולו יפה ומקבל קוססות באמר למקפה
5	רישא דברייטא קמייטא	מרתף של יין סתם	לא מקבל קוססות
6	מציעתא דברייטא קמייטא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייטא קמייטא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ
8	ברייטא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	לא מקבל קוססות

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) לאותו מאן דאמר לא שנא מרתף סתם מחבית סתם ותיקשי למה קתני הך דתני ר' חייא דיקא בחבית

(ב) תירוצ דיש מפרשים

(i) לרבנותא תני ר' חייא למילת' בחבית דס"ד דבחבית מקבל קוססות מחמת דלשתי' לאלתר בעי לכן קמ"ל תני ר' חייא דאף על פי כן אינו מקבל קוססות

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) למה לא הוצרכו יש מפרשים לסברא דחבית לשתי' וכו' בשלב סוגיין בחלק א' וחלק ב' לנמק כרשב"ם דהיינו טעמא דנקטו בגמרא דתני ר' חייא אף במרתף סתם סבירא לי' דלא מקבל קוססות ודהיינו טעמא דדיקא בחבית קתני דלא מקבל קוססות לרבנותא דלא אמרינן דשאני חבית דלשתי' וכו' – ואשר על סמך סברא זו הקשו בגמרא אשר משנה סותרת לתני ר' חייא

(ב) תירוצ

(i) יש מפרשים סבירא להו דמקשן דלעיל לא אסיק אדעת' לפלוגי בין חבית למרתף של יין ולכן לא הוצרך לשום סברא לנמק הא דתני ר' חייא אמרי דיקא בחבית דלא מקבל קוססות

(ii) ברם

(1) לאחר דתירצו בסוגיא דגמרא לעיל דשאני חבית מן מרתף סתם משום דחבית כולה חד חמרא היא ודלכן אתיא שפיר הא דבשלב סוגיא דלעיל נקטינן דבמרתף סתם (לפני דאסיק אדעתין לתני ר' זביד) מקבל קוססות שלא כחבית דלא מקבל קוססות

(2) מקשי תוספות שפיר אשר למסקנא דגמרא לאחר דאסיק אדעתין לתני רב זביד אשר במרתף סתם בכל ענין (אפילו בדלא אמר לי' למקפה) לא מקבל קוססות קשה דלמה לא מיתני תני ר' חייא לדינ' במרתף סתם לרבנותא אשר אפילו במרתף של יין סתם לא מקבל קוססות אף על פי דלאו כולה חד חמרא

(iii) ומתרצי יש מפרשים שפיר דיש סברא להיפוך (אשר סברא זו אכתי לא הוצרכנו לה) אשר רבנותא היא יותר בחבית דלא מקבל קוססות הגם דלשתי' מיד קאי

סוגיא דמרתף חלק ה' רשב"ם ד"ה הוא הדין

בפרשב"ם בד"ה ה"ה דאע"ג כו' והא דלא תני לה בהדיא כו' משום דכולה בעין יפה כו' עכ"ל פי' דכולה (בעין) [ביין] יפה ובמקפה איירי ומש"ה לא תני הך דלא איירי (בעין) [ביין] יפה ולא איירי נמי במקפה אבל אי הוה איירי נמי במקפה אף על גב דלא הוה איירי בעין יפה ודאי דהוה תני ליה וג' דינין הוה אתי לאורויי וכן מוכח מפרשב"ם שכתב לעיל והכי מוכח כדפי' דמש"ה לא קתני בדבר זביד מרתף זה אני מוכר לך כו' דר"ל דאי הוה נמי דינא בכולה חומץ הגיעו ה"ל למתני בדבר זביד כיון דאיירי נמי במקפה ודו"ק:

(1) הקדמה – קבענו בחלק ב' אשר סיפא דתני רב זביד בשורה 4 במרתף זה של יין דנותן לו יין שכולו יפה ומקבל קוססות דיקא בדאמר לי' למקפה איירי – אבל בלא אמר לי' למקפה דינו כבמציעתא דברייתא קמייתא בשורה 6 דנותן לו יין הנמכר בחנות

(2) רשב"ם ד"ה מרתף זה של יין

(א) סיפא דברייתא קמייתא אשר במרתף זה אפילו כולו חומץ הגיעו דיקא בדלא אמר לי' למקפה איירי כבשורה 7 דטבלא דלהלן – ואין דינו כבשורה 9 אשר חומץ הגיעו אפילו באמר לי' למקפה

(ב) והיינו טעמא

(i) דתני רב זביד לא מיתני לדין מרתף זה

(ii) ובשלמא אלו דינו של מרתף זה הריהו כבשורה 7 דבדאמר לי' למקפה נותנין לו יין יפה ומקבל קוססות – מובן הא דלא מיתני תני רב זביד גוון דשורה 7 דלא שונה דינו מן סיפא דתני רב זביד בשורה 4 מחמת דקסבר אשר דינו של מרתף זה של יין באמר לי' למקפה בשורה 4 דומה לדינו של "מרתף זה" (הגם דלא הוסיף "של יין") באמר לי' למקפה – משום דלמקפה משמעו "של יין"

(iii) אבל אלו דינו של מרתף זה הריהו כבשורה 9 אשר חומץ הגיעו אפילו באמר לי' למקפה תיקשי למה לא מיתני רב זביד דין דחומץ הגיעו בדאמר לי' למקפה כבשורה 9 למילף דשונה דינו מן מרתף זה של יין בשורה 4 אשר באמר לי' למקפה נותן לו יין יפה ומקבל קוססות

1	משנה	מרתף של יין סתם	יין יפה ומקבל קוססות
2	תני רב זביד למשנה	מרתף זה של יין	יין יפה ומקבל קוססות בדאמר למקפה
3	רישא דתני רב זביד	מרתף של יין סתם	יין יפה ולא מקבל קוססות חד אמר דיקא בדאמר לי' למקפה וחד אמר אפילו בדלא אמר לי' למקפה
4	סיפא דתני רב זביד	מרתף זה של יין	יין יפה ומקבל קוססות באמר למקפה
5	רישא דברייתא קמייתא	מרתף של יין סתם	יין יפה ולא מקבל קוססות חדא אמר בדלא אמר לי' וחד אמר בדאמר לי'
6	מציעתא דברייתא קמייתא	מרתף זה של יין	יין הנמכר בחנות בדלא אמר למקפה
7	סיפא דברייתא קמייתא	מרתף זה	אפילו כולו חומץ דיקא בדלא אמר למקפה אבל באמר לי' למקפה יין יפה ומקבל קוססות
8	ברייתא דתני ר' חייא	חבית של יין סתם	יין יפה לא מקבל קוססות
9	הוספת רשב"ם דליכא למימר ככה	[מרתף זה]	[אפילו כולו חומץ הגיעו אפילו בדאמר לי' למקפה]

(3) המשך דגמרא כמבואר ברשב"ם

(א) קבענו בחלק ג' דאיכא מאן דאמר (רב אחא או רבינא) אשר בשורה 3 לא מקבל קוססות במרתף של יין סתם אפילו בדלא אמר לי' למקפה

(ב) שאלה לאותו מאן דאמר

(i) הרי קבענו אשר בשורה 4 איירי תני רב זביד דיקא באמר לי' למקפה – ולכאורה מסתבר אשר אף בשורה 3 איירי תני רב זביד דיקא בדאמר לי' למקפה

(ג) תשובה

(i) ההיא מאן דאמר סבירא לי' אשר בשורה 4 איירי תני רב זביד אף בגוון דלא אמר לי' למקפה – דהכי שיעור מילת' דתני רב זביד

(1) במרתף של יין סתם בשורה 3 לא מקבל קוססות אפילו בדלא אמר לי' למקפה

(2) אבל במרתף זה של יין אלו אמר לי' למקפה דינו כבשורה 4 דנותנין לו יין שכולו יפה

ומקבל קוססות – ואלו לא אמר לי' למקפה דינו כבשורה 6 (דהיינו מציעתא דברייתא

קמייתא) דנותנין לו יין הנמכר בחנות – הגם דתני רב זביד לא מביא אופן שורה 6 בהדיא

(4) רשב"ם

(א) שאלה

(i) אכן אמאי לא תני רב זביד בהדיא דין דשורה 6 במרתף זה של יין בדלא אמר לי' למקפה דנותנין לו יין הנמכר בחנות

(ב) תשובה

(i) "משום דכולה ביין יפה בעא תני רב זביד לאורויי לן דינא ובמרתף זה של יין אין דינו ככה אלא באמר לי' למקפה"

(5) מהרש"א

(א) הגם דמדברי רשב"ם משמע דתני רב זביד לא מיתני אלא גוויי דיין יפה ואמר לי' למקפה – תדע דבקושטא אלו הוה גוונא דאמר לי' למקפה ואין דינו ביין יפה (כגון אלו הוי דינו דמרתף זה כבשורה 9) ודאי דהוה תני לה וג' דינין הוה אתא לאורויי בגוויי דאמר לי' למקפה דהיינו דיניהן של מרתף יין סתם (בשורה 3) ומרתף זה של יין (בשורה 4) ומרתף זה (בשורה 9)

(ב) דהרי קבענו לרשב"ם לעיל דאלו במרתף זה הוי דינו כבשורה 9 דאפילו בדאמר לי' למקפה הגיעו חומץ ה"ל לתני רב זביד למתני דין זה כיון דאיירי בדאמר לי' למקפה הגם דלא נותנין לו יין יפה

דף צו.

גמרא אם תימצי לומר

[דף צו עמוד א] גמרא ואת"ל כו' בתר דטעמיה עקר כו' כצ"ל וכ"ה בנ"י:

תד"ה הבודק

תוס' בד"ה הבודק כו' שהרי יכול לטועמו בריח כו' עכ"ל דע"כ אפי' לר' יוחנן לא איירי ברייתא בריחיה חלא דא"כ לא הוי ודאי יין כל שלשה ימים הראשונים וק"ל:

(1) הקדמה א' – שיטת ר' יוחנן

(א) יין שמתחמץ – מקודם נשתנה ריח' ועד לאחר ג' ימים אכתי טעמי' חמרא ובאותן ג' ימים יש לו דין יין

- (ב) ונמצא דעל כל פנים יין שמתחמץ יש לו דין יין כל זמן דריח' חמרא או דאית לי' טעם חמרא
(2) ברייתא
- (א) חבית שנבדק ונמצאת יין ולאח"כ נמצאת חומץ כל ג' ימים הראשונים לאחר בדיקה ודאי יין
(3) רשב"ם
- (א) "בודק" משמעו שתה ממנו מעט
- (ב) תוספות כמבואר במהרש"א – קשיא אף במריחו וריח' חמרא ודאי חמרא הוא כל ג' ימים הראשונים
(4) מהרש"א
- (א) שאלה
- (i) למה מקשי תוספות דיקא בריח' חמרא
- (ב) תשובה
- (i) אי הוי ריח' חלא לא הוי ודאי חמרא כל ג' ימים הראשונים דיתכן דריח' כבר הי' חלא לפני
בדיקתו אשר בשביל כן יהא לו דינ' חלא כבר לפני תום ג' ימים

תד"ה מאי טעמא

בד"ה מ"ט האי מעילאי כו' ולמעלה הוה ריחיה וטעמא חמרא עכ"ל כצ"ל:

סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק א' תד"ה כל ג' ימים

בד"ה כל ג' ימים כו' וצ"ל דמיירי הכא כו' שהקנקן דמוכר הוא טוב כו' עכ"ל ולקמן
דמוקי לה בקנקן דלוקח אבל דמוכר לא {ואמרי בלשון בתמי'} לאו משום דאיירי במקפה
ולא מוקי לה דידעי' דקנקן דמוכר טוב דהתם ע"כ מתני' במקפה איירי כדלקמן והכא לא
איירי במקפה דא"כ לאחר ג' נמי ודו"ק:

(1) הקדמה

סוגיא דידן – המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה – אמר רב כל ג' ימים
הראשונים ברשות מוכר מכאן ואילך ברשות לוקח – ושמואל אמר מוכר אינו
חייב באחריותו

משנה דף צז: כמבואר ברשב"ם

רישא המוכר יין לחבירו והחמיץ – מוכר פטור

סיפא ואם ידוע שיינו מחמיץ בכל שנה הרי זה מקח טעות

גמרא דף צח. ר' יוסי בר' חנינא לביאור המשנה בדף צז: – מוכר פטור דיקא
בכליו של לוקח דכליו גרמו – אבל בכליו של מוכר אינו פטור אלא אם כן לא
אמר לי' לוקח למקפה דהגם דכליו דמוכר גרמו מכל מקום טוען לא איבעי לך
לשהויי מה שאין כן אם אמר לי' לוקח למקפה שרי לי' לוקח לשהויי ולכן חייב
המוכר

ומאי דוחקי' דר' יוסי בר' חנינא לאוקמא לרישא דמוכר פטור בקנקנים דלוקח
(ודכליו גרמו) – לוקמא אפילו בכלים דמוכר ופטור מחמת דלא אמר לי' לוקח
למקפה ומצי מוכר טעין לא איבעי לך לשהויי

גמרא דף צח. ופליגא דרב חייא בר יוסף דאמר רב חייא בר יוסף – מוכר פטור
דמזלא דמרי' גרים

(2) רשב"ם

(א) שאלה

(i) מאי שנא סוגיא דידן בדף צו. דמוכר חייב מן משנה בדף צז: דמוכר פטור

(ב) תשובה על פי מהלך ב' דרשב"ם (מהלך א' דרשב"ם אינו מענינו)

(i) יין לא מחמיץ תוך ג' ימים אלא אם כן נתחמץ מחמת כלים – ונמצא אשר יין דהחמיץ תוך ג' ימים בכליו של מוכר מוכרח או דבשעת מכירה כבר נתקלקל והוי מקח טעות או דכליו דמוכר גרמו

(ii) השתא

(1) במשנה בדף צז: פטור המוכר אפילו החמיץ תוך ג' ימים דמיירי בכליו דלוקח (כבביאור דר' יוסי בר' חנינא) ולכן טעין מוכר דלא נתקלקל בשעת מכירה אלא דכליו דלוקח גרמו

(2) מה שאין כן סוגיא דידן דבכליו דמוכר איירי

(3) תוספות

(א) קשיא לרשב"ם

(i) בסוגיא דידן למה חייב מוכר כשהחמיץ תוך ג' ימים – ליטעון דיין לא נתקלקל כבר בשעת מכירה (ולכן ליכא מקח טעות) אלא דכליו דמוכר גרמו ומכל מקום פטור דלא איבעי ללוקח לשהויי ליין בכליו של מוכר

(ב) תירוצ' תוספות ליישב שיטת רשב"ם

(i) הכא איירי בכליו של מוכר דבידוע שהקנקן דמוכר שהוא טוב ולכן מוכרח דכליו לא גרמו אלא שכבר נתקלקל בשעת מכירה והוי מקח טעות וטענת "לא איבעי לך לשהויי" אינה מן הענין

(4) המשך דגמרא בדף צח.

(א) אלו משנה בדף צז: הוי איירי בדלא אמר לי' למקפה הוינא אוקמינן לרישא אפילו בכליו דמוכר כדאמרן דפטור הגם דכליו גרמו משום דטעין לא איבעי לך לשהויי

(ב) ברם בסיפא דמשנה דקתני דמוכר חייב היכא דידוע שיינו מחמיץ אין לאוקמה אלא באמר לי' למקפה ("לאו בדאמר לי' למקפה" בתמי') דאי לא אמר לי' למקפה פטור המוכר אפילו בכליו מטעם דלא איבעי לך לשהויי

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) על סמך תירוצו של תוספות לרשב"ם לעיל – הרי מצינן לאוקי סיפא דמשנה באופן "דידעינן שהקנקן דמוכר הוא טוב" ובהחמיץ תוך ג' ימים ולכן בסיפא חייב המוכר בכליו דמוכר אפילו בדלא אמר לי' למקפה – דמוכרח דכליו לא גרמו אלא שכבר נתקלקל בשעת מכירה והוי מקח טעות וטענת "לא איבעי לך לשהויי" אינו מן הענין

(ב) תירוצ'

(i) נבאר בחלק ג' אשר תוספות ד"ה המוכר בדף צח. קובעין דמוכרח לאוקים למשנה בהחמיץ לאחר ג' ימים ולכן לית למיסק אשר כבר נתקלקל בשעת מכירה – ולכן מוכרח דאיירי בכליו

דמוכר באופן דלא ידעינן שהקנקן דמוכר הוא טוב והיינו טעמא דחייב דכליו גרמו ומחמת דאמר לי' לוקח למקפה לא מצי מוכר טעין לא איבעי לך לשהויי

(ii) מה שאין כן בסוגיא דידן דאיירי בהחמיץ בתוך ג' ימים וליכא לאוקי היך דרב בדאמר לי' למקפה דאלו כן אף בהחמיץ לאחר ג' ליחייב רב בכליו של מוכר דכליו גרמו ולית למוכר למיטען אשר לא איבעי ללוקח לשהויי – ולכן מוכרח דחייב דמוכר תלוי במקח טעות דאיירי באופן דידעינן שהקנקן דמוכר הוא טוב

(6) המשך תוספות

(א) וביותר מתיישב סוגיא דידן כדלהלן

(i) אין כלים מחמיצין ליין אלא לאחר ג' ימים

(ii) בסוגיא דידן איירי בהחמיץ תוך ג' ולכן מוכר חייב בין בכליו דמוכר בין בכליו דלוקח דמוכרח דכלים לא גרמו ודכבר נתקלקל בשעת מכירה והוי מקח טעות

(iii) משנה דלהלן בהחמיץ לאחר ג' איירי וליכא למימר דיין כבר נתקלקל בשעת מכירה – וכבאוקימתא דר' יוסי בר' חנינא מוכר פטור בכליו של לוקח משום דכליו של לוקח גרמו – ובכליו של מוכר פטור אי לאו דאמר לי' לוקח למקפה אשר לכן לא מצי מוכר טעין לא איבעי לך לשהויי

דף צו:

סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק ב' תד"ה ושמואל אמר

[דף צו עמוד ב] בד"ה ושמואל כו' א"נ י"ל דלקמן כיון שהוא לאחר ג' כו' שנתחמץ כדרכו כו' עכ"ל דהיינו בכלי דמוכר ודוקא דא"ל למקפה אבל הכא דלא איירי למקפה מודה נמי שמואל לרב דלאחר ג' הוה ברשות הלוקח משום דא"ל המוכר לא איבעי לך לשהויי וק"ל:

(1) הקדמה – קבענו בחלק א' אשר בסוגיא דידן בהחמיץ תוך ג' ימים פליג שמואל ארב ואית לי' דמוכר פטור

(2) תוספות – ביאור רבינו תם

(א) היינו טעמא דשמואל דמוכר מצי טעין אשר נענוע דלוקח גרם בהחמיץ תוך ג' ימים

(ב) אבל נענוע דלוקח אינו מקלקל לאחר ג' ימים – ולכן מצי שמואל למיזל בשיטת ר' יוסי בר' חנינא דאית לי' (כמבואר בחלק א' לשיטת "ביותר מתיישב") אשר מוכר חייב בהחמיץ לאחר ג' ימים בכליו של מוכר בדאמר לי' לוקח למקפה אשר לכן לא מצי מוכר טעין לא איבעי לך לשהויי

(3) מהרש"א

(א) קבענו לתוספות בחלק א' דלא יתכן אשר רב בדלא אמר לי' למקפה איירי ולכן בפשיטות שמואל דפליג ארב נמי לא איירי בדלא אמר לי' למקפה

(ב) ומובן דהגם דפליגי בתוך ג' מכל מקום לאחר ג' ס"ל תרוייהו דמוכר פטור אף בכליו דמוכר דמצי טעין לא איבעי לך לשהויי כיון דלא אמר לי' למקפה

סוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק ג' ופליגא (בדף צח).

[דף צח עמוד א] גמרא ופליגא דר' חייא כו' חמרא מזליה כו' דליכא למימר דר"י ב"ח איירי תוך ג' דאין סברא שיחמיץ בזמן כזה כמ"ש התוס' לעיל וכבר כתבו התוס' לעיל

לפר"ת דר"י ב"ח איירי אחר ג' גם לפר"ש כתבו דיותר מתיישב כן דאין הקנקן גורם להחמיץ תוך ג' וק"ל:

(1) הקדמה – קבענו בחלק א' אשר בגמרא בדף צח. נוקטין אשר ר' יוסי בר' חנינא דאית לי' דמוכר חייב בכליו של מוכר בדאמר לי' לוקח למקפה – "פליגא דרב חייא בר יוסף" דאמר מזלא דמרי' גרים

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) דלמא ר' יוסי בר' חנינא ורב חייא בר יוסף אזלי במהלך ב' דרשב"ם כמבואר בחלק א' דכלים מחמיצין אפילו בתוך ג' ודליכא למימר אשר יין נתקלקל בשעת מכירה אלא בהחמיץ תוך ג'

(ii) ור' יוסי בר' חנינא אית לי'

(1) דבכליו של מוכר חייב מוכר דבמשנה בדף צז: מדובר בהחמיץ תוך ג' וידוע שהקנקן דמוכר הוא טוב ולכן מוכרח דיין כבר נתקלקל בשעת מכירה והוי מקח טעות ולא מועיל למוכר למיטען לא איבעי לך לשהויי אפילו בדלא אמר לוקח למקפה

(2) והא דקתני במשנה דמוכר פטור בכליו של לוקח איירי ומוכר טעין דכליו דלוקח גרמו

(iii) ורב חייא בר יוסף בהחמיץ לאחר ג' ימים איירי ולכן ליכא למימר דיין נתקלקל בשעת מכירה – ולא אמר לי' לוקח למקפה ולכן הגם דכליו דמוכר גרמו מצי טעין לא איבעי לך לשהויי

(ב) תירוצ' א'

(i) קבענו בחלק א' לתוספות "דביותר מתיישב" אשר כלים אין מחמיצין תוך ג' – ולכן מוכרח אשר אלו ר' יוסי בר' חנינא בהחמיץ תוך ג' איירי הוה לי' למימר דמוכר חייב אפילו בכליו דלוקח מכח מקח טעות דמוכרח דיין כבר נתקלקל בשעת מכירה

(ג) תירוצ' ב'

(i) בחלק ב' קבענו אף לרבינו תם דר' יוסי בר' חנינא דיקא בהחמיץ לאחר ג' איירי

תוספות ד"ה כל חמרא

בד"ה כל חמרא כו' וי"מ דא"ל כו' הראוי לג' חלקים מים דהיינו מזוג דהוי ג' כ על כו' כך מצאתי בתוס' ישנים וק"ל:

תוספות ד"ה וביותר

בד"ה וביותר מכדי כו' וקשה דתנן בסוף פ"ק כו' דפשיטא ליה אפי' בלא החמיץ אינו כו' עכ"ל כצ"ל וכן הגיה מהרש"ל וק"ל:

דף צז.

סוגיא דתמד חלק א' רשב"ם ד"ה אבל יותר

[דף צז עמוד א] בפרשב"ם בד"ה אבל יותר כו' דהא רבנן חומרא לית להו כו' עכ"ל וליכא למימר דר"י חומרא אית ליה בין בכדי מדתו בין ביתר מכדי מדתו ורבנן דלעיל כר"י דא"כ הויא סברת דר"י ורבנן הפוכה דהא ר"י לאו מדינא קאמר ביתר ואפי' הכי מחמיר נמי בכדי מדתו ורבנן דאית להו מדינא ביתר לא מחמירי בכדי מדתו וק"ל:

(1) ברייתא "דשמרי יין לברכה"

שמרי יין שתמדו במים – אחרים אומרים דמברך עליהן בורא פרי הגפן דיין
הוא – לרבנן דאחרים מברך עליהן שהכל נהי' בדברו דמים הוא

(2) גמרא

אחרים ורבנן דאחרים פליגי בדאיתא יותר מכדי מדתו פורתא – אבל במצא כדי
מדתו לכ"ע דינו מים ומברך שהכל – ובדאיתא יותר מכדי מדתו הרבה לכ"ע
דינו יין ומברך בורא פרי הגפן

	לברכה כדי מדתו	לברכה יותר מכדי מדתו פורתא	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה
אחרים	שהכל	בורא פרי הגפן	בורא פרי הגפן
רבנן דאחרים	שהכל	שהכל	בורא פרי הגפן

(3) משנה "דמתמד למעשר" כמבואר ברשב"ם

מתמד ומצא כדי מדתו רבנן דר' יהודה ס"ל דפטור ממעשר ור' יהודה ס"ל
דחייב במעשר

(4) רשב"ם – ברייתא דשמרי יין לברכה דלכולי עלמא מצא כדי מדתו דינו כמים ברכתו שהכל לא סותרת
למשנה דמתמד למעשר – משום דמצא כדי מדתו מדינא מים הוי בין לר' יהודה בין לרבנן ודיקא לחומרא
אית לי' ר' יהודה דחייב במעשר – מה שאין כן בברכה דלית בי' חומרא

	לברכה כדי מדתו	לברכה יותר מכדי מדתו פורתא	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה	למעשר כדי מדתו
אחרים	שהכל	בורא פרי הגפן	בורא פרי הגפן	
רבנן דאחרים	שהכל	שהכל	בורא פרי הגפן	
רבנן דר' יהודה	שהכל			פטור
ר' יהודה	שהכל			חייב משום חומרא

(5) המשך גמרא

(א) קשיא

(i) מדקתני במשנה דמתמד למעשר דבמצא כדי מדתו פליגי משמע דבאיתא יותר מכדי מדתו פורתא
לא פליגי ולכ"ע חייב במעשר

	לברכה כדי מדתו	לברכה יותר מכדי מדתו פורתא	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה	למעשר כדי מדתו	למעשר יותר מכדי מדתו פורתא
אחרים	שהכל	בורא פרי הגפן	בורא פרי הגפן		
רבנן דאחרים	שהכל	שהכל	בורא פרי הגפן		
רבנן דר' יהודה	שהכל			פטור	חייב
ר' יהודה	שהכל			חייב משום חומרא	חייב

(ii) ותיקשי דבברייתא דשמרי יין לברכה קתני דבמצא יותר מכדי מדתו פורתא לרבנן דינו כמים
וברכתו שהכל

(ב) תירוצ'ן

(i) אכן אף ביותר מכדי מדתו פורתא פליגי כדלהלן וכדי להודיעך כחו דר' יהודה אוקי משנה
דמתמד למעשר לפלוגתא במצא כדי מדתו

	לברכה כדי מדתו	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה	למעשר כדי מדתו	למעשר יותר מכדי מדתו פורתא
אחרים	שהכל	בורא פרי הגפן	בורא פרי הגפן	
רבנן דאחרים	שהכל	שהכל	בורא פרי הגפן	
רבנן דר' יהודה	שהכל		פטור	פטור
ר' יהודה	שהכל		חייב משום חומרא	חייב

6 רשב"ם

(א) קשיא לקושיא דגמרא

(i) דלמא באתא יותר מכדי מדתו פורתא אמרי רבנן דחייב במעשר דיקא מחומרא

(ב) תירוצ

(i) אלו הוי מחמרי רבנן במעשר לגבי אתא יותר מכדי מדתו פורתא הוי מחמרי נמי לגבי מצא כדי מדתו בדומה לר' יהודה – ולא הוי פליגי כל עיקר

7 מהרש"א

(א) קשיא

(i) דילמא

(1) ר' יהודה ורבנן דר' יהודה תרוייהו קסברי דבמעשר ליכא חיוב מדינא למצא כדי מדתו

(2) ר' יהודה מחמיר במעשר בין במצא כדי מדתו בין במצא יותר מכדי מדתו פורתא

(3) מה שאין כן רבנן דר' יהודה דקסברי דבמצא יותר מכדי מדתו פורתא חייב מדינא ולא סמכי אחומרא כל עיקר

(4) מהלך זו יש לו יתרון דלית מאן דמחמיר דיקא באתא יותר מכדי מדתו פורתא

(ב) תירוצ

(i) למהלך זו יוצא דסברת ר' יהודה ורבנן הפוכה

(1) דר' יהודה דמחמיר במצא כדי מדתו אית לי' ביותר מכדי מדתו פורתא דאינו חייב מדינא

(2) ורבנן דמקילי במצא כדי מדתו דפטור ממעשר אית להו באתא יותר מכדי מדתו פורתא דמחייב מדינא

סוגיא דתמד חלק ב' רשב"ם ד"ה שמרים של תרומה וד"ה אסור

בד"ה שמרים של תרומה כו' ובד"ה אסור כו' חומרות בעלמא נינהו מדרבנן ובמצא כדי מדתו מיירי עכ"ל דהא לר"מ קיימינן הכא דהיינו אחרים דלעיל דאית להו ביתר דהוי יין גמור אבל לקמן בד"ה כך אמרו לענין הכשר כו' מסיים בו ורבנן דאחרים עכ"ל ומצי איירי אפילו ביתר משום דהכי [קי"ל] וק"ל:

(1) הקדמה – ברייתא דשמרי יין לברכה דעסקנו בה בחלק א'

	לברכה כדי מדתו	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה	לברכה יותר מכדי מדתו הרבה
אחרים	שהכל	בורא פרי הגפן	בורא פרי הגפן
רבנן דאחרים	שהכל	שהכל	בורא פרי הגפן

(2) ברייתא "דשמרים של מעשר"

שמרים של תרומה שתמדם – תמד ראשון ותמד שני אסור – ור' מאיר אומר
אף שלישי אסור בנותן טעם

שמרים של מעשר שני שתמדם – תמד ראשון אסור – ר' מאיר אומר אף שני
אסור בנותן טעם

שמרים של הקדש אף שלישי אסור – ר' מאיר אומר אף רביעי בנותן טעם

(3) רשב"ם

(א) ברייתא זו במצא כדי מדתו איירי ודיני תרומה ומעשר והקדש חומרות דרבנן הן

(4) מהרש"א

(א) היינו טעמא דמפרש רשב"ם אשר במצא כדי מדתו איירי

(i) דבריייתא אף בשיטת ר' מאיר איירי ולכן מוכרח אשר אף ר' מאיר בחומרות דרבנן משתעי אבל
מדינא מים הוא אף בתמד דמעשר

(ii) בחלק א' קבענו אשר ר' מאיר אית לי' בברייתא דשמרי יין (דהיינו תמד) לברכה אשר במצא
יותר מכדי מדתו פורתא ברכתו הגפן מדינא ולא חומרא – ואשר דיקא במצא כדי מדתו
דינו כמים דברכתו שהכל

(5) המשך דגמרא – תמד ראשון של מעשר חשיב כיון לגבי הכשר טומאה

(6) רשב"ם בביאור סוגיא דהכשר

(א) הך דינא לגבי הכשר חומרא בעלמא הוי ואתיא כרבנן דר' מאיר

(7) המשך מהרש"א

(א) רשב"ם עדיף לי' למימר אשר הך דהכשר אתיא כרבנן מחמת דהלכה כוותייהו – וכיון דלא אוקי לה
כר' מאיר מובן דהא דפירש דאינו אלא חומרא מצי איירי אף באתא יותר מכדי מדתו פורתא דהרי
לרבנן אף באתא יותר מכדי מדתו פורתא דינו כמים וברכתו שהכל

סוגיא דתמד חלק ג' תוספות ד"ה שמרים של מעשר

תוס' בד"ה שמרים של מעשר כו' וי"ל דמיירי שאין כו' ומ"מ בהקדש החמירו כו' עכ"ל
ור"ל דאיירי ברמא תלתא ואתא ד' ואף על פי שאין בו קיוהא כלל החמירו בהקדש וכן
בתרומה אבל לא ניחא להו לתרין דאיירי ברמא ג' ואתא ג' ופלגא ובמעשר נמי החמירו
דהא רבנן דר"י במעשר קמשתעו ולא מחמרי וק"ל:

(1) הקדמה – חלק משנה דמתמד למעשר דעסקנו בה בחלק א'

	למעשר כדי מדתו	למעשר יותר מכדי מדתו פורתא	למעשר יותר מכדי מדתו הרבה
רבנן	פטור	פטור	חייב מדינא

(א) בכדי מדתו משמעו דרמא תלתא ואתא תלתא – יותר מכדי מדתו פורתא משמעו דרמא תלתא ואתא
תלתא ופלגא – יותר מכדי מדתו הרבה משמעו דרמא תלתא ואתא ארבעה

(ב) שים לב אשר ביותר מכדי מדתו פורתא פטור לגמרי ואשר ביותר מכדי מדתו הרבה חייב מדינא

(2) חלק ברייתא דשמרים של מעשר דעסקנו בה בחלק ב'

לרבנן תמד ראשון של מעשר שני אסור מצד חומרא ושל הקדש אף שלישי
אסור מצד חומרא

3) תוספות

א) קשיא

- i) אלו ברייתא דשמרים של מעשר איירי בכדי מדתו או ביותר מכדי מדתו פורתא – תיקשי דלרבנן אפילו תמד ראשון של מעשר יהא פטור לפי משנה דמתמד למעשר
- ii) ואלו איירי ביותר מכדי מדתו הרבה תיקשי דאפילו תמד רביעי של מעשר אסור מדינא לפי משנה דמתמד למעשר דלא מחלקת ביותר מכדי מדתו הרבה בין תמד ראשון לתמד שני שלישי ורביעי וכו'

ב) תירוצ

- i) ברייתא דשמרים של מעשר איירי בשאין בהן טעם יין כלל אלא קיוהא בעלמא ומכל מקום במעשר החמירו לאסור תמד ראשון ובהקדש החמירו לאסור עד שלישי – מה שאין כן משנה דמתמד למעשר דמיירי בדאית להן טעם יין

4) מהרש"א – ביאור תירוצ דתוספות

- א) ברייתא דשמרים של מעשר דאוקי לה תוספות בתמד דאין לו טעם יין לא יתכן דבמצא יותר מכדי מדתו פורתא איירי דהרי רבנן במשנה דמתמד למעשר לא מחמרי למעשר במצא יותר מכדי מדתו פורתא אפילו בתמד ראשון ואפילו ביש לו טעם יין
- ב) אלא מוכרח דברייתא דשמרים של מעשר דאוקי לה תוספות בתמד דאין לו טעם יין איירי במצא יותר מכדי מדתו הרבה ומחמרי רבנן במעשר בתמד ראשון ובהקדש אף בתמד שלישי – ובמשנה דמתמד למעשר דאיירי בדאיכא טעם יין סבירא להו רבנן דחייב במעשר מדינא אפילו בתמד רביעי וכו'

תד"ה ונתמד מאיליו

בד"ה ונתמד מאיליו כו' דכיון שנתערבו בשמרים אין כו' עכ"ל כיון דבטלי בשמרים מים יפים נמי בעי לאחשביניהו להיות משקים ומיהו למאי דלא אסיק אכתי לאוקמי בנתמד מאיליו לא בטלי מים יפין בשמרים כיון דשקיל להו ורמי להו למנא אחשביניהו כדפריך אפילו במי גשמים דאחשביניהו בהא וק"ל:

1) הקדמה

- א) מים יפים משמעו מים דאינן מי גשמים
 - ב) מי גשמים מכשרי לטומאה דיקא בדאחשביניהו
 - ג) יין ומים יפים מכשרי לטומאה אף בדלא אחשביניהו
- 2) מימרא דגמרא
- א) תמד אינו מכשיר לטומאה אם דינו כמים אבל מכשיר לטומאה אם דינו כיון גמרא
- 3) גמרא

- א) האי מימרא לאו בתמד שנעשה במים יפים משתעי דכבר מכשרי מצד מים יפים ולא שונה דינו לגבי הכשר אלו תמד דינו כמים או דינו כיון – ומוכרח דמשתעי בתמד שנעשה במי גשמים – דאלו תמד דינו כמים מכשיר דיקא בדאחשביניהו למי גשמים אבל אלו תמד דינו כיון מכשיר אף בדלא אחשביניהו למי גשמים

ב) קשיא

- i) תמד שנעשה במי גשמים נמי מכשרי אף בתמד דדינו כמים דהרי אחשביניהו למי גשמים בהא דעירה אותן לשמרים בכלי

(ג) תירוץ

(i) מיירי בדנשרה מאיליו – דמי גשמים נפלו ישר לשמרים

(4) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) השתא דקבענו דמימרא דגמרא בנשרו מאיליו איירי – מובן דמצי נמי איירי במים יפים דכיון דנשרו מאיליו בטלי ואינן ראויין להכשיר אלא אם כן תמד שלהן דינו כיון

(5) מהרש"א

(א) שאלה

(i) למה נקטי תוספות אשר מים יפים בטלי לשמרים דיקא בנשרו מאיליו

(ב) תשובה

(i) אלו לא נשרו מאיליו אחשבינהו כשמערה למים יפים בכלי דהרי קבענו דמקשי גמרא אשר אפילו מי גשמים אחשבינהו אלו שקיל להו ורמי להו

תד"ה אילימא

אילימא כו' דא"כ הל"ל אין מברכין עליו בפה"ג כו' עכ"ל דהיינו כפרש"י ור"ש שכתבו דמברכין עליו שהכל דאין סברא לחלק בין קידוש ובין בפ"ה אלא לענין מיאוס כפי' רשב"ם לקמן וק"ל:

(1) גמרא

אמר רב אין אומרים קידוש היום אלא על יין הראוי לינסך על גבי המזבח

למעוטי מאי – למעוטי שריחו רע – משום מיאוס

(2) רשב"ם בעמוד ב' ד"ה אלא למעוטי

(א) ביין מאוס מחלקין בין דין ברכה לדין קידוש דמברכין עליו בורא פרי הגפן ואף על פי כן אינו כשר לקידוש

(ב) אבל שאר יינות שאינן מאוסין לא מחלקין וכל היכא דברכתו הגפן כשר לקידוש – וכל היכא דברכתו שהכל אינו כשר לקידוש

(3) תוספות

(א) שאלה

(i) מהא דלא אמרו אשר רב אתא למעוטי יין מבושל – האם יכולין למיגמר דיין מבושל כשר לקידוש וברכתו הגפן

(ב) תשובה כמבואר במהרש"א

(i) לא – דיכול להיות אשר ברכתו שהכל (והכי אכן ס"ל רש"י ור"ש) ופסול לקידוש

(ii) וגמרא דידן לא אתיא אלא למצוא ציור בו ברכתו הגפן ואף על פי כן אינו כשר לקידוש

דף צז:

רשב"ם ד"ה אי למעוטי

(1) [דף צז עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה ואי למעוטי כו' וקו"ל ל כרבנן דאפילו כו' עכ"ל דהכי פסיק לעיל בגמרא אבל לעיל גבי פלוגתא דר' יוחנן וריב"ל לא רצה לפרש בכה"ג דלא מצינו מפורש בגמרא דפסיק כר"י וק"ל:

סוגיא דהמוכר יין חלק א' תד"ה ואם ידוע

תוס' בד"ה ואם ידוע שיינו כו' קשה לר"י דאמר כו' והשתא מאי קמ"ל אביי מתני' כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דלק"מ דהכא ודאי שהלוקח מושך החבית אצלו ואם החמיץ ה"ז מקח טעות ואין צריך לתת לו חבית אחרת אלא מחזיר לו מעותיו אבל התם דנותן לו ד' זוזים אחבית אחד מחביות שעומדין בבית המוכר ועכ"פ הוא נותן לו אחד מן החביות שהוא יין טוב ומחזי כרבית וק"ל:

(1) משנה

(א) איתנהו אופנים בהן המוכר יין לחבירו והחמיץ חייב באחריותו

(2) גמרא באיזהו נשך

(א) שרי לי' לאיניש למימר לי' לחברי' הילך ד' זוזי אחביתא דחמרא אי תקפה ברשותיך אי יקרא אי זילא ברשותי – ולא אמרינן דהלואה בעלמא הוא למוכר ואסור מטעם רבית

(3) תוספות בסוגיא דידן

(א) קשיא לסוגיא דאיזהו נשך – מן משנה דידן כבר ילפינן דשרי לי' לאיניש וכו'

(4) מהרש"א

(א) תירוץ לקושיית תוספות

(i) באופן מקח טעות פשיטא דלית ב' תורת הלואה

(ii) השתא

(1) מלשון הגמרא באיזהו נשך ("הילך ד' זוזי אחביתא דחמרא") משמע אשר מוכר באמרו "אם

תקפה ברשותי" כיוון אשר אם תקפה יתן מוכר ללוקח חביתא דיין טוב ולכן אין דינו כמקח

טעות ממש ורביתא הוא ביותר דלא חשיב כהלואה

(2) מה שאין כן במשנה דידן דינו כמקח טעות ממש דמוכר חייב דיקא להחזיר ללוקח מעותיו

ולכא רבותא דלא חשיב כהלואה

סוגיא דהמוכר יין חלק ב' בא"ד ויש לומר

בא"ד וי"ל דאביי כו' אי תקף כו' דשינה בברזא כו' עכ"ל ולא ניחא להו נמי למימר התם דלא איירי בראוי להתקיים כי הכא אלא שהוא בכלי דלוקח ומש"ה מקבל עליה מוכר ודמי לרבית {והיינו טעמא דלא ניחא להו למימר ככה} דנותן ד' זוזי אחביתא כו' לא משמע הכי אלא שהוא בכליו דמוכר וק"ל:

(1) המשך תוספות – תירוץ לקושיית תוספות בחלק א'

(א) הקדמה – במדה אשר בתחלת המקח נראה יותר אשר בסוף יהא מקח טעות חשיב ביותר כאלו היתה מקח טעות מתחלתו ומעולם לא הי' לו דין הלואה

(ב) תירוצ

- (i) בגמרא באיזהו נשך איירי בחמרא דידעינן ב' דבעצם ראוי הוא להתקיים ושלא להחמיץ ומוכר מקבל עליו דאי תקפה וכו' אלו מחמיץ מחמת שום דבר שאינו שכיח כל כך – ולכן מסתבר ביותר שאין דינו כאלו הי' מקח טעות מתחלתו ורבותא הוא דאף על פי כן אין דינו כהלואה
- (ii) משנה דידן איירי באינו ראוי להתקיים ולכך מתחלה בשעת מכירה לא הי' מקחו מקח דכשהחמיץ מאיליו לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תחלתו שלא הי' ראוי להתקיים ואינו רבותא כל כך דאין דינו כהלואה

(2) מהרש"א

(א) קשיא

- (i) ליתרצי תוספות בפשיטות דאף התם מדובר באין ראוי להתקיים ושאני התם מדובר בכלים דלוקח – ונמצא דאין חיובי' דמוכר תלוי בדין מקח טעות דהרי מצי טעין כליו דלוקח גרמו אלא חיובי' תלוי בזה דקיבל עליו אחריות באמרו "אם תקפה ברשותי" – ולכן רבותא הוא ביותר אשר קבלה זו לא דמי לרבית – מה שאין כן בסוגיא דידן דלא איירי בכלים דלוקח וחייב בלא קבלה ולכן אינו רבותא כל כך דליכא דין רבית

(ב) תירוצ

- (i) לא מתרצי הכי מחמת דלישנא דהתם "ד' זוזי אחביתא" משמע דלוקח קנה לכליו דמוכר

דף צח.

גמרא ופליגא דר' חייא

עיין דף צז.: בסוגיא דהמוכר יין והחמיצה חלק ג'

תד"ה מבושם

תוס' בד"ה מבושם כו' דודאי אם נמצא חומץ מצי א"ל כו' עכ"ל וכן צ"ל גבי מיושן אבל רשב"ם לקמן גבי מיושן לא פירש כן ודו"ק:

(1) משנה

(א) רישא כמבואר בגמרא

- (i) לוקח שקנה יין שהחמיץ – אם השתמש לוקח בכלים שלו מפסיד דכליו גרמו

(ב) סיפא

- (i) ואם אמר לו מוכר יין מבושם אני מוכר לך צריך להעמיד לו עד העצרת – ואם אמר לו יין מיושן אני מוכר לך צריך להעמיד לו עד החג

(2) רשב"ם בעמוד ב' בד"ה תנא

- (א) היכא דאמר לי' מיושן צריך שיהא של ג' שנים שלימות ושיתקיים ויתיישן עד גמר שנה שלישית עד החג ... ואם יחמיץ קודם החג הרי הוא באחריותו של מוכר

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) לכאורה באמרם בסיפא לגבי יין מבושם "צריך להעמיד לו עד העצרת" כוונתן דאי החמיץ מקודם זמן זו מפסיד מוכר ותיקשי דהרי בכליו דלוקח קא מישתעי – ולימא לי' מוכר ללוקח כברישא ד"כליך גרמו"

(ב) תירוצ

(i) אין הכי נמי דאי החמיץ פטור דמצי אמר כליך גרמו – ולא משמיענו משנתנו אלא דצריך לתת יין הראוי לקיים עד עצרת אם לא מחמיץ

(4) מהרש"א ועיין עוד בתי"ט

(א) לכאורה צריכין לתירוצ זו אף לגבי יין מיושן וקשה הא דפירש רשב"ם במיושן דאם מחמיץ קודם החג הרי הוא באחריותו של מוכר

דף צח:

תוספות ד"ה ר' ישמעאל

[דף צח עמוד ב] בד"ה ר' ישמעאל כו' ו' על ח' ה"נ לענין חלוקת אחים כו' עכ"ל אבל במרדכי כתוב בשם ר"י דחלוקת אחים הוי ארבע על שש בבית חתנות ע"ש:

דף צט.

סוגיא דכרובים חלק א' רשב"ם ד"ה ומשני

[דף צט עמוד א] בפרשב"ם בד"ה ומשני הא קמ"ל כו' דהא למטה דידהו ולמעלה כו' עכ"ל הכי משמע ליה בכולה שמעתין דכנפי הכרובים לא היו עומדין בנס וק"ל:

(1) גמרא – כרובים בנס היו עומדים שנאמר "וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו עד קצות כנפיו" – גופייהו היכא הוה קיימי אלא שמע מינה בנס היו עומדין

(2) רשב"ם כמבואר במהרש"א – דיקא גופי הכרובים עמדו בנס אבל כנפי הכרובים לא עמדו בנס – והא ראי' דלהלן בגמרא שקלי וטרי באופן דנכנסו כנפים בכ' אמות דהיכל הרי דנקטו דלא עמדו בנס

סוגיא דכרובים חלק ב' רשב"ם ד"ה כנף הכרוב

בד"ה כנף הכרוב כו' ודילמא ביתא מעילאי רווח וקושית אחרות כו' עכ"ל היינו דפריך ודלמא זה כו' ודלמא באלכסונא כו' אבל ודלמא בולטין כתרנגולין כו' הוה פריך שפיר וק"ל:

(1) הקדמה – קבענו אשר "וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו עד קצות כנפיו" מלמד דגופייהו דכרובים בנס היו עומדים

(2) רשב"ם

(א) ב' מהלכים בלימוד זה

(i) מהלך א' – מוכרח דגופי' דכל כרוב בעצמו בנס ה' עומד דאי לאו הכי תיקשי דמרחק מקצה אחד לקצה שני של כנפי הכרוב עשרה אמות ה' (חמש אמות לכל כנף) הגם דגופי' דכרוב תפס מקום ביניהם

- (ii) מהלך ב' – מוכרח דגופייהו דב' הכרובים ביחד בנס היו עומדים דהרי בהיכל לא ה' ריוח אלא כ' אמות הגם דגופייהו דהני כרובים היו מפסיקין בין כ' אמות דכנפי הכרובים
- (ב) מהלך ב' נכון דרוב קושיות הגמרא דנייתי להלן אין להן מקום לפי מהלך א' – בדרך משל נייתי להלן דרבא מקשה "דלמא לא ה' נס וזה (כרוב אחד) שלא כנגד זה (כרוב שני) קיימי" – ולמהלך א' תיקשי דאכתי מוכרח דה' נס לכל כרוב בעצמו דהרי מקצה לקצה דכנפיו ולגופו דמפסיק ביניהם איכא סך הכל יותר מ' אמה
- (3) גמרא – קושיות על הא דאמרו דכרובים בנס היו עומדים
- (א) אביי – דלמא בולטין כתרנגולין – דגוף הכרובים תלויין ה' מתחת לכנפיהן ולא איצטרכי לנס
- (ב) רבא – דלמא זה שלא כנגד זה הוי קיימי שהאחד עומד קרוב לארון ואחד משוך רחוק מן הארון קצת
- (ג) רב אחא בר יעקב – ודלמא באלכסונא הוי קיימי – באלכסון של קדשי קדשים אשר ארכו יותר מכ' אמות
- (ד) רב הונא בר' דרב יהושע – דלמא ביתא מעילא רווח – דהבנין הולך ומתקצר למעלה ורחב יותר מכ' אמה
- (ה) רב אשי – דלמא שלחופי ידייהו
- (4) מהרש"א
- (א) קושיא דאביי אתיא שפיר אף למהלך א' דרשב"ם דכיון דבולטין כתרנגולין נמצא דמקצה לקצה של כנפי כל כרוב ליכא כי אם י' אמה

סוגיא דכרובים חלק ג' רשב"ם ד"ה מתקיף לה רב אחא

בד"ה מתקיף לה רב אחא כו' כנגד דרומית מערבית כו' בקרן צפונית מזרחית כזה ... עכ"ל ולולי פירושו היה אפשר לפרש גם כן באלכסונא שכ"א מהכרובים היה עומד באלכסון:

- (1) ניהדר לקושיא דרב אחא בר יעקב – ודלמא באלכסונא הוי קיימי
- (2) רשב"ם – רב אחא בר יעקב מקשה דלמא כרובים שניהם היו עומדין בשורה אחת באלכסון אחד של קדשי קדשים אשר ארכו יותר מכ' אמות
- (3) מהרש"א – מצינן נמי לפרש דכל אחד עמד באלכסון שלו כיד אחד של V ונקודתו המרכזית של ה-V או דפנה לארון (כבציון ראשון במהרש"א) או דפנה לכותל מנגד לארון (כבציון שני במהרש"א)

סוגיא דכרובים חלק ד' תוספות ד"ה מתקיף לה אביי

תוס' בד"ה מתקיף לה אביי כו' וי"ל מ"מ פריך כו' עכ"ל ק"ק כיון דע"כ עכ"פ כנפי הכרובים בנס היו עומדין משום דכ' בכ' היכי יתיב מנ"ל לשמואל למימר כלל דגוף הכרובים בנס היו עומדין אימא דהכל היה בכנפים וק"ל:

(1) תוספות

(א) קשיא על קושית אביי

- (i) אף אלו בולטין כתרנגולים והלכך מצד גופייהו לא ה' ניסא מ"מ מוכרח דכנפים עצמן בנס עמדו דאי אפשר להכניס כנפים באורך כ' אמות במקום דרוחבו כ' אמות בדיוק משום ד"עשרים בעשרים היכי יתיב"

(ב) תירוצ

(i) אביי אכן הבין דהי' נס בכנפיהן ולא הקשה אלא על הא דנקטו דהי' נס גם כן בגופייהו

(2) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאחר דנקטו בתוספות דכנפיהו בנס היו עומדים מנא להו דגופייהו נמי בנס היו עומדין – בדרך משל נניח דגופייהו תפסו ב' אמות – נימא דניסא לגבי כנפיהו הי' לא זו בלבד דעשרים בעשרים הוי יתיב אלא אף זו דנכנסו ברווח פחות מי"ח אמות ונמצא דנשאר יו"ת מ"ב אמות לגופייהו

דף צט:

רשב"ם ד"ה לא יכנס

[דף צט עמוד ב] בפירוש רשב"ם בד"ה ולא יכנס כו' דדמי להכנסת תגרין שזה כו' עכ"ל ועדיף מהכנסת תגרין דהא בסיפא קתני מכניס תגרין ואפ"ה קתני שם ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת וק"ל:

רשב"ם ד"ה ד' קבין

בד"ה ד' קבין כו' ובריבוע מ' אמות וד' טפחים וג' אצבעות כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה הפירושים ועשה רבוע כרצונו וחשב האצבעות מה' בטפח ואין ריבועו מכוון ממש כי יש בו יתרון יותר מחצי אצבע אבל זה הריבוע שבפירושים הישנים חשב האצבעות מד' בטפח דהיינו בגודל והריבוע מכוון ממש כי הל"ג אמות וב' טפחים על ג' אמות אורך עושים אלף ותרס"ו אמות וד' טפחים אורך על רוחב אמה וכן הוא הריבוע של מ' אמות וד"ט וג"א וג' רבעי אצבעות ומשהו כו' כמו שכתוב בפירושים והוא כי מ' על מ' הוא אלף ות"ר אמות ואח"כ עשה זאת ועשה מהמותר שסביבו ס"ו אמות וד' טפחים אורך ברוחב אמה וחתך סביבו לחתיכות אמה אשר כ"א תהיה אורכה אמה ורוחבה ד"ט וג' אצבעות וג' רובע אצבע בזולת המשהו וקח לך ד' חתיכות כאלו וצרף אותן זו למעלה מזו ויהיה ג' אמות וטפח אחד וג' אצבעות צרף כל מ' החתיכות שמצד אחד (כזה) יהיה י"פ כחשבון הזה דהיינו סך הכל ל"ב אמות וה' טפחים וב' אצבעות ברוחב אמה וכן מ' החתיכות שמצד השני יהיה (כזה) צרף אותן יהיה סך הכל ס"ה אמות וה' טפחים אורך ואמה רוחב קח לך הקרן שהוא ד' טפחים וג"א וג' ר"א על ד"ט וג"א וג"א ועשה ממנו אמה באורך ומתחלה קח הד' טפחים על ד"ט ואחר כך חתוך מצד אחד ג' אצבעות וג' רביעי אצבע רוחב באורך ד"ט והעמידהו מצד השני ויהיה אורכו ה' טפחים וג"א וחצי אצבע ברוחב ד' טפחים עוד קח מהקרן ג"א על ג"א חתוך אותו לששה חתיכות ויהיה כל חתיכה רוחב חצי אצבע ואורך ג"א צרף אותן ויהיה באורך י"ח אצבעות ורוחב ח"א והעמידהו ג"כ שם רוחבו לרוחב הד' טפחים יהיה מכוון אמה אורך וד"ט רוחב וישאר לך ב' אצבעות אורך ות"א ברוחב עוד קח לך מהקרן ג"א אורך ברוחב ג' רביעי אצבע אשר מצד אחד והעמידהו אצל הג"א אורך ברוחב ג"א אשר מצד אחד ויהיה רוחבו אצבע וחצי אצבע באורך ג"א חתוך אותו לג' חתיכות וצרף אותן זו למעלה מזו ויהיה אורכו ט' אצבעות רוחב ח"א וצרף אותן עם הב' אצבעות ברוחב ח"א שכבר נשארו ויהיו בידך י"א אצבעות באורך ח"א רוחב עוד קח לך מהקרן ג' רביעי אצבע על ג' רביעי אצבע חתוך ממנו רביע אצבע ברוחב וג' רביע באורך והעמיד רוחבו לאורך הג' רביע אצבעות אצבע ות"א רוחב ויהיה אצבע באורך ות"א רוחב וישאר לך

רביע אצבע על רביע אצבע וצרף מאצבע אורך ברוחב ח"א עם הי"א אצבעות יהיה לך י"ב אצבעות אורך ברוחב ח"א חתוך אותו לשנים ויהיה באורכו כ"ד אצבעות דהיינו אמה ברוחב רביע אצבע העמידהו על הד' טפחים ויהיה אמה אורך על ד"ט ורביע אצבע רוחב העמידהו על הס"ה אמות וה' טפחים שכבר בידך יהיה לך ס"ו אמות וג' טפחים ורביע אצבע ברוחב אמה הרי לך זה החשבון אינו חסר מחשבון דלעיל רק טפח בפחות רביע אצבע ואם יהיה חסר טפח יהיה המשהו מכוון חלק אחד מעשרים באצבע חוץ מהקרן אבל השתא דאינו חסר רק טפח פחות רביע אצבע לא יהיה המשהו חלק אחד מעשרים באצבע גם עוד יחסר מההוא טפח הרביע אצבע על ר"א שנשאר כבר בידך מהקרן וע"כ המשהו פחות מחלק אחד מעשרים באצבע וזה הוא ברור הארכתי לאינם יודעים בחכמת תשובות ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) טפח = $\frac{1}{6}$ אמה = ה' אצבעות לשיטת מהרש"ל (דנוקט דמדובר באצבעות רגילות) וד' אצבעות לשיטת מהרש"א (דנוקט דמדובר בגודלין)

(ב) שטח בית סאה = 50 אמות אורך ב-50 אמות רוחב = 2,500 אמות מרובעות

(ג) קב = $\frac{1}{6}$ סאה ונמצא אשר שטח ד' קבין = $\frac{2}{3}$ שטחו של בית סאה = 1,666.67 אמות מרובעות

(2) רשב"ם

(א) ריבוע בשטח 1,666.67 אמות מרובעות – לגרסת מהרש"ל ארכו (וגם רחבו) 40 אמות – ועוד 4 טפחים ועוד 4 אצבעות ומעט יותר – ולגרסת מהרש"א ארכו (וגם רחבו) 40 אמות – ועוד 4 טפחים – ועוד $\frac{3}{4}$ אצבעות ומעט יותר

(3) ביאור חשבונות הללו

(א) ארכו (וגם רחבו) הנהו שורש ריבוע (square root) של 1,666.67 אמות מרובעות דהיינו 40.8246 אמות דהיינו 40 אמות ועוד 4 טפחים ועוד .95 טפחים

(ב) להפוך .95 טפחים לאצבעות

(i) למהרש"ל תכפיל אותו ב-5 דליהוי 4.75 אצבעות ולכן גורס מהרש"ל ד' אצבעות ומעט יותר

(ii) למהרש"א תכפיל אותו ב-4 דליהוי 3.88 אצבעות ולכן גורס מהרש"א ג' אצבעות ומעט יותר

(4) מהרש"א

(א) כיון דאיתו "מעט" (.13) אשר 3.88 אצבעות יתרין הן מ-3.75 אצבעות – קטן הוא ביחס לגבי אותו "מעט" (.75) אשר 4.75 אצבעות יתרין הן מ-4 אצבעות – ביותר מתיישב אשר טפח = 4 אצבעות כשיטת מהרש"א

דף ק.

גמרא ור"א רבים במאי קני

[דף ק עמוד א] בגמרא ור"א רבים במאי קנו כו' נ"ל השתא דלא מוקי להא דר"א כשאבדה להן דרך הא דלא הדר לאקשוויי לר"א רבים גזלנים נינהו משום דלמאי דמסיק טעמא דמתניתין משום דרב יהודה מצר שהחזיקו כו' דמדשתק להם להחזיק בו מחל להם איכא למימר נמי לר"א דודאי לאו גזלנים נינהו אלא מדשתק מחל להם אלא דקשיא ליה לר"א במאי קנו ליה דמאי חזקה עשו בהילוך וק"ל:

- (1) ברייתא – ר' אליעזר אומר רבים שבררו דרך לעצמם מה שבררו בררו
- (2) גמרא
 - (א) קשיא – וכי רבים גזלנין ניהו שיגזלו לדרך
 - (ב) תירוצ' – מיירי כשלרבים אבדה להן דרך באותה שדה
- (3) המשך דגמרא
 - (א) שיטה דרבה בר רב הונא – ר' אליעזר ס"ל דמה שבררו בררו אף בלא אבדה להן דרך – וחכמים סבירא להו דמה שבררו בררו מחמת דמצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו דמדשתיק מחל להו וקנו למצר בקנין חזקה דהיינו שמתקנין ומשווין למצר
- (4) מהרש"א
 - (א) קשיא
 - (i) לרבה בר רב הונא דלא סמך ר' אליעזר על אבדה להן דרך באותה שדה הדרא קושיא לדוכתה וכי רבים גזלנין הן
 - (ב) תירוצ'
 - (i) ר' אליעזר נמי אמחילה קא סמך
 - (ii) והכי פליגי ר' אליעזר וחכמים – לר' אליעזר לקנין מספיק "בירור" דהיינו הילוך מה שאין כן חכמים דסומכין על קנין חזקה ולא מספיק להו הילוך לקנין

דף ק:

גמרא בית הקברות בשבת מאי בעי

[דף ק עמוד ב] שם בית הקברות בשבת מאי בעי כו' כתב הנ"י וא"ת אמאי לא פריך נמי יום ראשון בשבת מי איכא תירוצ' הר"ש כו' עכ"ל ע"ש והיינו מה שפרש"ם דבאנינות הלילה הולך אחר יום אבל בדפוסים חדשים הגיהו בגמרא נמי הקושיא מביום ראשון וכמ"ש מהרש"ל וא"א לומר כן דא"כ עיקר התירוצ' דהלילה הולך אחר היום חסר מן הספר אלא שהקושיא רק משבת דסתם קבריהם רובם היו רחוקים מהעיר חוץ לתחום ומש"ה פריך מעמד ומושב בבית הקברות בשבת מי איכא דא"כ איך יחזרו שוב לעירם בשבת ומשני בעיר הסמוכה לבה"ק ואמטויה בבין כו' דאי אמטויה מבע"י ודאי הוה עבדי שם בבה"ק מעמד ומושב אז מבע"י וק"ל:

- (1) הקדמה – אין עושין מעמדות ומושבות למת אלא בבית הקברות וביום ראשון לקבורה כלומר ביום הקבורה
- (2) ברייתא – אף בשבת מותר לעשות מעמדות ומושבות למת
- (3) גמרא
 - (א) קשיא לפי גרסת מהרש"ל – "ואי אמרת בבית הקברות וביום א' – יום ראשון בשבת מאי בעי"
 - (ב) תירוצ' – "בעיר הסמוכה לבית הקברות דאמטויהו בין השמשות [בסוף יום ששי]"
- (4) רשב"ם לביאור התירוצ' – ברייתא קוראת להדיא בין השמשות "שבת" אבל לגבי מעמדות ומושבות אכתי מיקרי יום הקבורה דבאנינות הלילה (בין השמשות דליל שבת) הולך אחר היום (יום ששי דבו נקבר המת)

(5) מהרש"א על פי נימוקי יוסף

(א) רשב"ם מפרש שפיר דבין השמשות בליל שבת חשיבא "יום ראשון לקבורה" – אבל גרסא דמהרש"ל דגמרא גופה הקשה "יום ראשון בשבת מאי בעי" דוחק דהרי תירוץ דבאנינות וכו' חסר מן הספר

(ב) אלא מוכרח

(i) דהקשו כבגרסא דידן "בית הקברות בשבת מאי בעי" והכי פירושו אלו יעשו מעמד ומושב בשבת איך יחזרו שוב לעירם בשבת דסתם קבריהם היו רחוקים מהעיר חוץ לתחום

(ii) ומשני בעיר הסמוכה לבית הקברות דאמטיוהו בערב שבת בין השמשות וכו' ועושים מעמד ומושב בבין השמשות בעוד דאיכא פנאי לחזור לעירם לפני השבת

(6) המשך מהרש"א

(א) קשיא לב' הגרסאות – מספיק הי' לתרץ דעשו מעמד ומושב בבין השמשות - למה הוסיפו דאמטיוהו בבין השמשות

(ב) תירוץ – אלו אמטיוהו בערב שבת מבעוד יום ודאי הוה עבדי מעמד ומושב מבעוד יום ולא בבין השמשות

תד"ה ורומן ז' חלק א'

תוס' בד"ה ורומן ז' כו' אבל מדרבנן מיהא טמא כו' כדאמר התם דגזרו עליהן כו' עכ"ל מתוך שמעתין נמי מוכח דמדרבנן מיהא טמא מהא דפריך ותו הא דתנן חצר הקבר כו' אלא שהוצרכו לאתויי מהתם דמפורש טעמא דגזרו כו' וק"ל:

(1) משנה

(א) חצר הקבר העומד בתוכו טהור

(2) גמרא

(א) מהא דתנן דהעומד בחצר טהור מוכרח דאין לחפור כוכין למת תחת חצר בית הקברות – דאי לאו הכי ייטמא העומד עומד בחצר בטומאת אהל

(3) רשב"ם כמבואר בתוספות

(א) כוכי מת רומן ז' טפחים כדי שיהא פותח טפח בארון – דבליכא פותח טפח טומאת מת בוקעת ועולה – אבל בדאיכא פותח טפח בין מת לארון חשוב ארון כאהל דמדאורייתא חוצץ מפני הטומאה

(4) תוספות

(א) על סמך גמרא במסכת ברכות מוכרח דמיהת מדרבנן טומאת מת בוקעת ועולה דאין פותח טפח חוצץ מפני הטומאה

(5) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי לא מייתי נמי סייעתא מסוגיא דידן דאלו אף מדרבנן אין טומאה בוקעת ועולה – האיך קבעו בגמרא דאין חופרין כוכין תחת המת בחצר כדי שלא לטמא מי שעומד בחצר – הרי הני כוכין דרומן ז' לא יטמאו אפילו מדרבנן לעומד עליהן בחצר

(ב) תירוץ

(i) עדיפי להו למייתי סייעתא מהך דברכות דהתם אמרי בהדיא דרבנן גזרו אשר טומאה בוקעת ועולה אף בפותח טפח

תוספות ורומן ז' חלק ב' בא"ד ביב שהי' קמור

בא"ד ביב שהוא קמור כו' יש בו פותח טפח כו' הבית טמא כו' אף על פי שיש בו פותח טפח בוקעת כו' עכ"ל לכאורה למאי דתני התם גבי ביב טומאה בבית מה שבתוכו טהור לפי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס כדקתני בההיא דשידת המגדל אדרבה יש להוכיח בהיפך דל"ל טעמא שדרך טומאה לצאת ת"ל שבוקעת ועולה כמו שכתבו לקמן בההיא דשידת המגדל וי"ל דודאי כזית טומאה שבביב אף אם אין ביציאתה טפח אין דרך הטומאה לצאת דרך הבית רק שיורדת עם השופכים לר"ה ואין הבית טמא אלא משום דטומאה בוקעת ועולה כפי' הר"ש שם ולא קאמר התם לפי שדרך טומאה לצאת כו' אלא לתת טעם אסיפא דמילתא טומאה בבית מה שבתוכו טהור לפי שדרך טומאה לצאת כו' אבל בההיא דשידת המגדל ודאי דאיכא לטמא משום שדרך טומאה לצאת כו' והכי אמר בהדיא בפרק העור והרוטב דארישא דמילתא נמי קאי לטמא הבית משום שדרך טומאה לצאת כו' ואהא קשיא להו שפיר דל"ל לתלמודא למימר התם הכי ת"ל מטעם דבוקעת ועולה כדאמר התם אסיפא ע"ש ודו"ק:

(1) שיטת ריב"ם

(א) דיקא בארון סתום גזרו רבנן אשר פותח טפח אינו חוצץ מפני הטומאה

(2) ר"י

(א) ראי' לשיטת ריב"ם מן משנה א' במסכת אהלות

(i) "ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו פותח טפח וביציאתו אין בו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא לפי שדרך הטומאה לצאת"

(ii) ומובן דהגם דפותח טפח מכל מקום הבית טמא דדינו כסתום מחמת דאין ביציאתו פותח טפח

(ב) קשיא לשיטת ריב"ם מן משנה ב' במסכת אהלות

(i) "תיבת מגדל שיש בה פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח וטומאה בתוכה מה שבבית טמא לפי שדרך טומאה לצאת דרך הבית"

(ii) ולשיטת ריב"ם הוי לה למשנה למיתני דאפילו באין דרך טומאה לצאת מכל מקום הבית טמא דדינו כסתום לפי שאין ביציאתו פותח טפח

(3) מהרש"א

(א) קשיא לראי' דר"י מן משנה א'

(i) במשנה א' גם כן קתני "משום דדרך טומאה לצאת" כעין דקתני במגדל במשנה ב'

(ii) ולשיטת ריב"ם תיקשי דתיפוק לי' דדינו כסתום מחמת דאין ביציאתו פותח טפח כעין דמקשה ר"י גופי' מן משנה ב'

(ב) תירוצ

(i) במשנה א' לגבי ביב אין דרך טומאה לצאת דרך הבית אלא יורדת עם השופכים לרשות הרבים ולכן אין הבית טמא אלא משום דטומאה בוקעת ועולה וכן פירש ר"ש שם – ולא קתני שם "לפי שדרך טומאה לצאת" אלא אגב דבסיפא לגבי טומאה בבית איצטריך למיתני "לפי שדרך טומאה לצאת דרך הביב" מטעם שאינו מעניינו

(ii) מה שאין כן במשנה ב' לגבי תיבת מגדל קאמרי במסכת חולין בהדיא דבית טמא דיקא משום שדרך טומאה לצאת ועל זה מקשה ר"י שפיר תיפוק ל' מטעם דבוקעת ועולה

תוספות ורומן ז' חלק ג' בא"ד ור"י נמי

[דף קא עמוד א] בא"ד ור' יוסי נמי אמאי פליג התם ומטהר כו' והא טומאה בוקעת ועולה כו' עכ"ל לפי הסוגיא שם דאמרינן דבתרתי פליגי בפותח טפח דקאמר ת"ק הבית טמא מפני שדרך טומאה לצאת ור"י מטהר מפני שיכול כו' ובאין בה פותח טפח נמי פליגי אפילו בפתחה לחוץ דת"ק מטמא משום דטומאה בוקעת ועולה ור"י מטהר דאין טומאה בוקעת ועולה כלל והשתא מדברי ת"ק קשיא להו שפיר לפירב"ם דטומאה בוקעת ועולה אפי' בפותח טפח היכא שאין ביציאתה טפח למה ליה למימר טעמא שדרך טומאה כו' ת"ל דטומאה בוקעת ועולה אבל צ"ע מאי קשיא להו מר"י לפירב"ם דהא ר"י בהדיא אית ליה דטומאה אינה בוקעת ועולה אפילו באינו פותח טפח ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

(1) המשך משנה ב' במסכת אהלות

(א) ר' יוסי פליג וס"ל אם יש טומאה במגדל מה שבבית טהור לפי שיכול להוציא חצאין (פרטי ענין חצאין אינן מעניננו) ולכן ליכא למימר דדרך טומאה לצאת דרך הבית

(2) תוספות – תיקשי לריב"ם אף לר' יוסי דמאי שבבית ליהוי טמא מחמת דטומאה בוקעת ועולה

(3) מהרש"א

(א) פירכא לקושיית תוספות – ר' יוסי אית ל' בהדיא דאין טומאה בוקעת ועולה כל עיקר אפילו באין בו פותח טפח

דף קא.

רשב"ם ד"ה הכל לפי הסלע

בפרשב"ם בד"ה הכל לפי כו' ולשון התוספתא מוכיח כו' ר"י אומר בסלע הבא בידו פותח כו' עכ"ל נ"ל לפי מה שפירשו הרמב"ן והרע"ב וכן נראה גם מפ' רשב"ם דלגבי מקבל מחמירין בסלע הבא בידים דבעי לחפור לו יותר כיון שהוא נוח לחפור ולזה קאמר ר"י דודאי בסלע קשה אין למקבל לעשות רק מערה אחת מצד א' של חצר אבל בסלע הבא בידים צריך המקבל לעשות לו ב' מערות מצד אחד של חצר וא"ל א"א מחצר א' שהוא רחב שש לבא מצד א' לב' המערות והדברים ברורים ודברי מהרש"ל דחוקים בזה ואין להאריך וק"ל:

(1) משנה כמבואר ברשב"ם

(א) לרבנן (כבצור ראשון ברשב"ם) בבית הקברות חופרין ב' מערות ו' אמות באורך על ד' אמות ברוחב חד לימין של החצר (לצד "מזרח") ואידך לשמאל של חצר (לצד "מערב") ויוצאין מב' מערות סך הכל 16 כוכין

(ב) לר' שמעון (כבצור שני ברשב"ם) בבית הקברות חופרין ד' מערות חד לכל רוח מן החצר ויוצאין מד' מערות סך הכל 42 כוכין

(ג) וכן במי שמקבל לעשות בית הקברות פליגי רבנן ור' שמעון במספר מערות וכוכין שצריך לחפור כדלעיל

(ד) רשב"ג הכל לפי הסלע

(2) רשב"ם – ביאור "הכל לפי הסלע"

(א) מקבל דבסלע קשה דלא נוח לו לחפור סגי לו לחפור כוכין במספר פחות ובסלע הבא בידים דנוח לו לחפור צריך לחפור יותר כוכין – וכן דינו במעורות כמבואר בתוספתא דקתני

ופותח לתוכה שתי מערות ר' שמעון אומר ד' לד' רוחותי' ר' יהודה אומר בסלע
הבא בידו פותח את שתיהן מרוח אחת אמרו לו אי אפשר לר' שמעון נושאי
המטה עוברין על גבי המעורות

(3) מהרש"א – ביאור לראי' דרשב"ם מן התוספתא

(א) רשב"ם סומך על שיטת ר' יהודה דדיקא בסלע שאינו בא בידים אמרי רבנן דמקבל אינו חופר אלא
מערה אחת במזרח ומערה אחת במערב – אבל בסלע הבא בידים צריך לחפור ב' מעורות במזרח וב'
מעורות במערב

(ב) ובדרך אגב (דאינו ענין לראי' דרשב"ם) מייתי רשב"ם מן התוספתא נמי הך "דאמרו לו (לר' יהודה)
אי אפשר" – כלומר לרבנן אלו חופרין ב' מעורות במזרח אחד בצפונית מזרחית ואחת בדרומית
מזרחית – לא יהיו פתחי מעורות בצד מערב שלהן מכוונין נגד פתח מזרחו של החצר ולא יהיו יכולין
ליכנס להני מעורות מההיא פתח

(ג) ובדרך אגב מייתי רשב"ם הך דר' שמעון דגם כן אינו ענין לראי' דרשב"ם

סוגיא דהני תרי כוכין חלק א' רשב"ם ד"ה ותו

בד"ה ותו דאת"ל כו' כתב אי לגואי בתוך כו' עכ"ל לפי אותה גירסא ל"ג ותו הא דתנן כו'
אלא דגרסינן ואי לבראי הא תנן כו' וצ"ל לאותה גירסא דלא מתדשי כ"כ מבראי כמו
מגואי וק"ל:

(1) משנה במסכת סוטה – חצר הקבר העומד בתוכו טהור

(2) גמרא לפי גרסת ר"ח

(א) שאלה

(i) האם חופרין כוך מאבראי כלומר מתחת לחצר

(ב) תשובה

(i) אי לבראי הא קמיתדשי דנושאי המטה בחצר ידרסו על הכוך מתחת לחצר

(ii) ותו תיקשי הך משנה במסכת סוטה דאלו חופרין כוך מתחת לחצר הרי יטמאו נושאי המטה
כשמאהילים על כוך מתחתיהם

(3) גמרא לפי גרסת ספרים שלנו ברשב"ם

(א) שאלה

(i) האם חופרין כוך מגואי (מתחת למערה) או מאבראי (מתחת לחצר)

(ב) תשובה

(i) אי לגואי הא קמיתדשי דנושאי המטה בחצר ידרסו על הכוך מתחת למערה

(ii) ואי לבראי תיקשי הך משנה דמסכת סוטה

(4) מהרש"א

(א) לגרסא דספרים שלנו מוכרח דבחצר לא מתדשי כל כך כבמערה ולכן לא מקשי "והא קמיתדשי" אלא ל"א מגואי"

תד"ה ורחבן ו'

תוס' בד"ה ורחבן ו' כו' שהאדם תופס כו' מקוה אינו אלא אמה כו' עכ"ל ר"ל אלא אמה על אמה בצמצום לפי חשבון ים של שלמה ולאפוקי כל אמות דשמעתין אין מצומצם כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

תד"ה ותו התנן

בד"ה ותו התנן כו' וא"ת לר"ש היכי אזיל כיון כו' דמת תופס ד' אמות כו' עכ"ל ולרבנן לא תקשי להו כיון דאין בין כוך שבמערה זו לכוך שבמערה אחרת באורך המערות רק ז' אמות אם כן היכא דקאזיל הולך בתוך ארבע אמות לכוך די"ל דעושה מחיצה א' אצל הכוך שבמערה א' והולך מצד זה אבל לר"ש א"א לעשות ב' מחיצות באמה א' שבין ב' כוכין ולילך ביניהם וק"ל:

(1) הקדמה א'

(א) מת מטמא ד' אמות היכא דלא מסיימי מחיצות

(2) הקדמה ב'

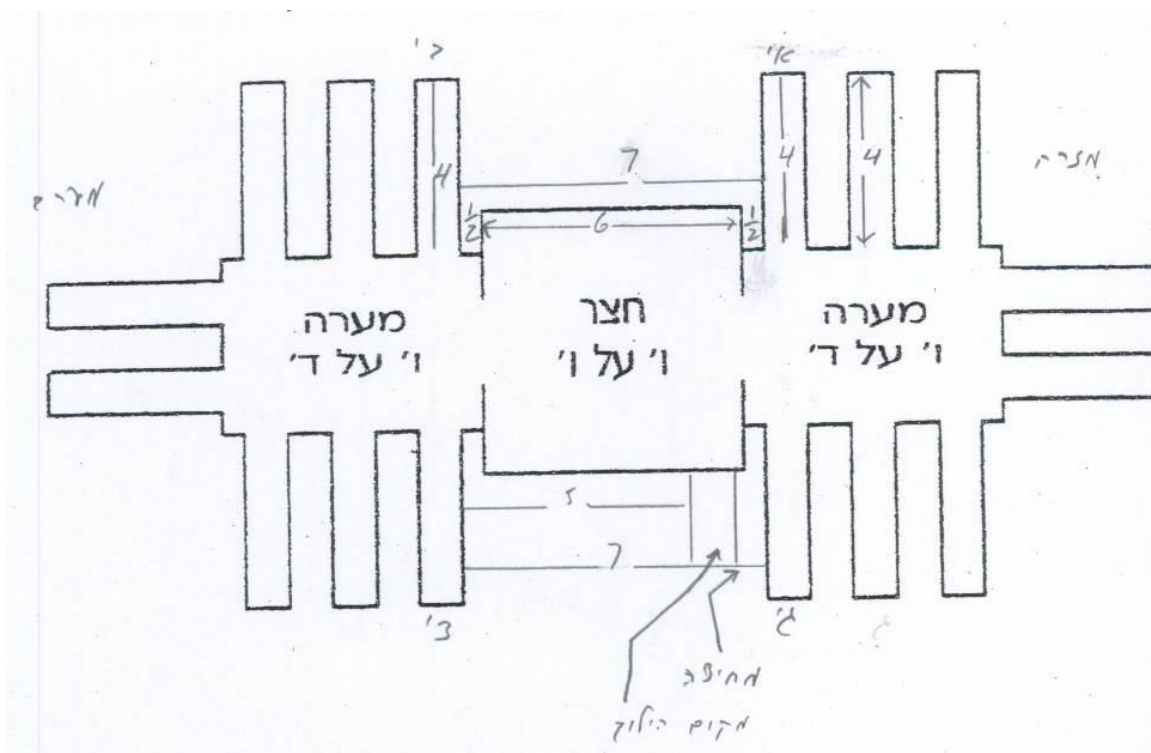
(א) חצר הקבר העומד בתוכו טהור

(3) מהרש"א

(א) בציור דלהלן לשיטת רבנן בין כוך לכוך שבצדו במזרח ליכא אלא רוחב אמה – וכן בין כוך לכוך שבצדו במערב ליכא אלא רוחב אמה

(ב) ותמצא אשר אם עושין מחיצה כבציור משמאל לכוך ג' איכא מקום הילוך לחצר שהוא רחוק יותר מד' אמות מן כוך ד' ושהוא נפרד במחיצה מן כוך ג' – ולכן מובן אשר באותו מקום הילוך יכולין להגיע בטהרה לחצר – ומן הענין למיתני אשר אף בעמידתו בחצר לא נטמא

(ג) ברם לר' שמעון דס"ל כבציור בחלק ג' אשר להיכנס לחצר איצטריך לעבור בין שני כוכין אשר ביניהן ליכא אלא אמה אחת – מקשי תוספות אשר מי שבא לחצר מוכרח דכבר נטמא דהרי במרחק אמה אחת בין כוך לכוך לא יתכן לעשות ב' מחיצות למקום הילוך – ולכן אינו מן הענין למיתני אשר עמידה בחצר לא מטמא

תוספות בא"ד ופירש הקונטרס

בא"ד ופ"ה דאזיל שם בשידה כו' ובד"ה דעביד להו כו' דאי לאו הכי א"א דלא כו' כצ"ל:

סוגיא דהני תרי כוכין חלק ב' תד"ה דעביד להו

בד"ה דעביד להו כו' ועוד יש ליתן טעם כו' ולקצר דא"כ רחבה ה' כו' לר"ש כו' ולרבנן נמי דליכא כוכין כו' עכ"ל וכ' מהרש"ל ולהרויח חצי אמה באורך כו' דדרך לוותר עכ"ל הם דברים דחוקים מצד עצמו ואין להאריך אבל הנראה דהשתא נמי סברתם זאת דלא חלקו חכמים בשוכבין קיימת ור"ל דלגבי רוחב יש ליתן טעם דבעו חצי אמה מן הקרן ולא חלקו חכמים בשוכבין מלעשות כן גם באורך להניח חצי אמה בכל קרן ודו"ק:

(1) הקדמה א'

- (א) כבצור שני ברשב"ם – לר' שמעון יש מערה אחת בכל רוח ומכל מערה יוצאין י"ג כוכין
- (ב) ציור דלהלן מבאר לר' שמעון פרטי חצר ופרטי מערה אחת מימין החצר – כל ריבוע (square) בצור חצי אמה הוא – הני י"א כוכין דיוצאין מן הכותלין במקביל (parallel) לארץ מיקרי "מושכבין"

(i) לא חלקו חכמים בשוכבין

(ה) תירוצ' ב'

(i) אין לקצר רוחב מערה מן ו' אמות דהרי רחבו של מערה צריכה להתאים לשיעור החצר בצד המערה – וקבענו אשר חצר צריך להיות לכל הפחות ו' אמות ארכו וו' אמות ורחבו

(4) מהרש"ל

(א) קשיא

(i) מיהת יכולין לקצר ארכו של מערה בחצי אמה על ידי שיסירו רצועת חצי אמה אשר ממשכת מן נקודה 9 עד נקודה 11 – דלאחר קיצור זה עדיין יישאר רחבו ו' אמות ויתאים לחצר

(5) מהרש"א

(א) תירוצ' לקושיית מהרש"ל

(i) קבענו דלא חלקו חכמים בשוכבין

דף קא:

סוגיא דהני תרי כוכין חלק ג' רשב"ם ד"ה יש מפרשים

[דף קא עמוד ב] בפרשב"ם בד"ה י"מ שיטה כו' ומשני במעמיק כו' עכ"ל יש מקשים לשיטה זו כיון דע"כ כל כוכין דד' המערות לר"ש איירי במעמיק דהיינו בב' אמות וב' טפחים זו ע"ג זו דכל כוך רומו שבעה וא"כ הנך ב' כוכין בקרן זוויות דעביד להו נמי במעמיק ע"כ נמי בב' אמות ושני טפחים אחרים זו ע"ג זו כי היכי דלא נגעו אהדדי ולא בכל שאר כוכין דמערה וה"ל ד"א וד"ט והלא כל המערה לא היתה גבוה רק ד"א כמו שפרשב"ם לעיל בשם התוס' ויש לומר דההיא תוספתא מתנייא לת"ק דר"ש אבל רבי שמעון דמוסיף באורך ורוחב המערה מוסיף נמי בגובהו ועוד יש לומר במעמיק דגבי מערות שמעמיק המערות אחת יותר מחברתה ותו לא מידי ודו"ק:

(1) המשך דגמרא

(א) מפריכין לתירוצ' דעביד להו כעין נגר ומפרשין לשיטת ר' שמעון דהני ב' כוכין שאינן מושכבין "עביד להו בקרן זוית"

(ב) שקלא וטריא

(i) והא קא נגעי – אמר רב אשי במעמיק – דאי לא תימא הכי ארבע רוחות לר' שמעון היכי עביד להו במעמיק הכי נמי במעמיק

(2) רשב"ם – ביאור "יש מפרשים"

(א) "קרן זוית" משמעו הני מקומות דרחבן חצי אמה דמצויינים "קרן זוית" בצירור דלהלן – כגון ממקום חצי אמה דמסומן קרן זוית א' יוצא כוך לצפון ממערה א' – וממקום חצי אמה דמסומן קרן זוית ב' יוצא כוך לדרום ממערה א'

- (i) קבענו בתד"ה ורומן ז' אשר כוך רומן ז' טפחים – נמצא דכשפוגש כוך ב' דמעה א' בכוך ג' דמעה ג' ומעמיק חד לגבי חברתה הני ב' כוכין ביחד תופסין י"ד טפחים מגובה כותלי המערת
- (ב) הקדמה ב'
- (i) כוך קרן זוית ב' אשר יוצא לדרום ממעה א' איצטריך להיות ברום שונה לגבי כוך ב' שיוצא ממזרח ממעה ב' – הרי יש לנו ג' דרגות של כוכין דהיינו סך הכל של כ"א טפחים
- (ג) הקדמה ג'
- (i) כוך קרן זוית ג' אשר יוצא למזרח ממעה ג' פוגש בכוך מושכב ב' וכוך קרן זוית ב' אשר בכך איצטריך עוד דרגא של כוכין לסך הכל של 28 טפחים דהיינו ד' אמות וד' טפחים
- (ii) ותיקשי דרשב"ם קובע בעמוד ב' בשם התוספתא דכל הכותל אינו גבוה כי אם ד' אמות
- (ד) תירוץ א'
- (i) תוספתא אליבא דרבנן אזלא – משא"כ לר' שמעון דבשיטתו קיימינן ודכל שיעורין שלו בדיני בית הקברות גדולין הן משל רבנן יכול להיות דכותל מערה גבוה יותר מד' אמות
- (ה) תירוץ ב'
- (i) העמקת כוכין דיוצאין מכותל אחד אכן עושין בהעמקה בדרגות שונין מן הכותל – אבל העמקת כוכין שיוצאין משני כותלין אין עושין בזה שמעמיק חד כוך בגבהות כותלו ומגביה אידך כוך בגבהות כותלו אלא בזה שמעמיק חד כותל לגבי חברו – ולכן לא איצטריך לכותל גבהות יותר מד' אמות

סוגיא דהני תרי כוכין חלק ד' רשב"ם בא"ד ומיהו

בא"ד ומיהו בכל המעה לא היה מצריך ר"ש כו' משום דבכאן סמוך לחצר הוי הקרקע קשה שאינו חופר כלל כו' עכ"ל דבר תמוה הוא מה שייך כאן סמוך לחצר שהרי זה הכוך הולך מצדו באורך לחלל מערה שניה ואינו נוגע בשום צד לקרקעות החצר רק קרן הכוך נוגע בקרן החצר ואדרבה כל שאר הכוכין יש להן מכל צד באורך קרקע מב' הצדדין של אורך ואין להן חלל רק מצד הרוחב כלפי המעה ואפשר דמה"ט לא חש הרשב"ם לתירוץ זה וחזר והקשה ועוד אם כן למה אינו עושה כן בכל המעה כו' וחזר לתרוץ בע"א וא"ת מפני שאינו רוצה לעשות כוך תחת כוך כו' דהיינו משום בזיון ודחה ליה דבע"כ כוך זה כו' הלא יש ע"ג כו' ומזה ניחא לפירושו שפירש דקרן זוית היינו באחורי המעה דודאי דכל היכא דמעמיק והולך כולה באותו צד ששאר הכוכין הולכין הוא מקלקל משא"כ במעמיק דד' המערת לר"ש דזה הולך שתי וזה הכוך הולך ערב אבל לבזיון כוך תחת כוך לא חייש ודו"ק:

(1) רשב"ם

(א) קשיא לשיטת יש מפרשים

(i) השתא דאמרת דמעמיק כוך קרן זוית א' לכוך א' דיוצא מצדו אשר לכן יוצאין בב' דרגות חד למעלה וחד למטה – תיקשי לר' שמעון למה לא עושין ב' דרגות כוכין מושכבין בכל אורך הכותל

(ב) תירוץ

(i) כוכי קרן זוית אינן מקלקלין בכותל בב' דרגות מחמת דחלל שלהן מתחילין בנקודת קרן זוית החצר אשר בו ליכא חפירות כוכין – משא"כ בכל הכותל כולו חפירות ב' דרגות של כוכין מושכבין יקלקלו לכותל

(ג) ומסיק רשב"ם בלי סברא דלא נהירא לי' האי תירוצא

(2) מהרש"א

(א) היינו טעמא דרשב"ם דלא נהירא לי' האי תירוצא

(i) הגם דכך קרן זוית א' יוצא לצפון בנקודה אשר חצר עומד משמאלו – מכל מקום ממשיך בכל ארכו לימין חלל מערה א'

(ii) מה שאין כן כוך מושכב א' (וכן כל כוכין מושכבין) יש להן קרקע מכל צד ואין להן חלל (חוץ מחלל דגופיהו) אלא חלל המערה דממנה יוצאין ברחבן (כלומר בנקודת התחלתן) דאינה אלא אמה על אמה

(ב) ומחמת דלא מקבל רשב"ם תירוצן של יש מפרשים מציע רשב"ם לתרץ ליש מפרשים דלא מקשין בגמרא שיעשו ב' דרגות כוכין מושכבין בכל כותל המערה מפני דב' דרגות בזיון המת הוא

(ג) אבל בסוף מפרין רשב"ם אף להאי תירוצא דהרי לשיטת יש מפרשים כוך קרן זוית א' וכוך א' יוצאין חד למעלה מאידך ולא חיישינן לבזיון המת

(3) רשב"ם – לשון אחרון

(א) "דעביד להו בקרן זוית" משמעו בקרן זוית ממש מאחורי המערה ולא לצד הפתח אלא בשתי זויות שכנגד הפתח חצי הכוך הארוך וחצי הכוך בכותל הקצר כמבואר בציוור ב' ברשב"ם בדף קא.

(ב) ומקשי בגמרא הרי תחילתן דהני כוכי קרן זוית נוגעין בכוכין מושכבין שבצדיהם ולאחר כך בתחלת המשיכן ליכא אלא מרחק קצת ביניהן לכוכין מושכבין שבצדיהם

(ג) ומתריצין "במעמיק" – כלומר דכל כוך קרן זוית הולך מטה מטה כשמתרחק מנקודה שיוצא משם – דומיא להא דאיצטריך ר' שמעון למימר דמעמיק לגבי כוכין מושכבין מסויימים כדקבענו לעיל לשיטת יש מפרשים – מהרש"א קורא להעמקת הני כוכין מושכבין "העמקות דד' המערות לר' שמעון דזה הכוך הולך שתי וזה הכוך הולך ערב"

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אף ללשון אחרון תיקשי אותה קושיא דהקשה רשב"ם ליש מפרשים דהיינו דמאחר דר' שמעון מתיר להעמיק אותן כוכי קרן זוית אמאי לא עושין דרגות כוכין מושכבין בכל המערה

(ב) תירוצ

(ii) כשמעמיק לכוכי קרן זוית אינו עושה ב' דרגות כוכין עילית ותחתית כשאחד יוצא ממעל לחבירו והלכך אינו מקלקל לכותל – משא"כ כשעושה ב' דרגות עילית ותחתית שלא בקרן זוית דמקלקל לכותל

(1) קשיא

(i) מיהת הני כוכין ד"העמקות דד' המערות לר' שמעון דזה הכוך הולך שתי וזה הכוך הולך ערב" הרי אחד הכוך הולך למטה מאידך במקום פגישתן

(2) תירוצ

(i) ביותר מקלקלין לכותל כשעושין דרגות חד למעלה זו לכל אורך הכוך – מה שאין כן כשזה הכוך שתי וזה הכוך ערב דאינן זה למטה מזה אלא במקום פגישתן ולא לכל אורך שלהן

(ח) שים לב אשר ללשון אחרון לא צרכין למיסמך על תירוץ דבזיון המת

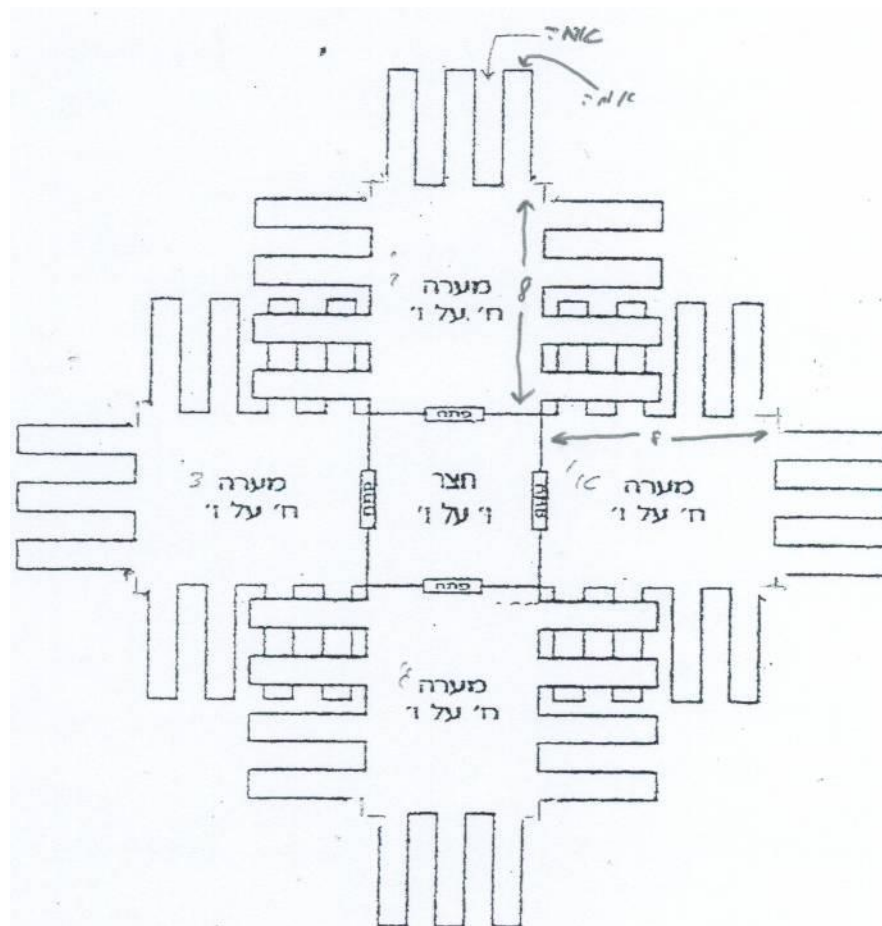
סוגיא דהני תרי כוכין חלק ה' רשב"ם ד"ה כמה הוי

בד"ה כמה הוי כו' היאך יתכן לצאת דרך אותו אלכסון כו' וז' אוירים בינתיים כו' עכ"ל
ק"ק ומאי קושיא דאימא דאמה בינתיים דקתני שהיה בין כוך לכוך היינו בתחלתן בכותל
המערה אבל אח"כ לא היה אמה ביניהן והיה מקצר והולך האמה של אויר שביניהן באורך
ד' אמות שלהן ובסופן לא היה אויר בין כולן רק ג' אמות וחומש ודו"ק:

(1) הקדמה

(א) קבענו בחלק ג' לרב אשי דמוכרח דמעמיקין כוכין דאי לא תימא הכי הא קא נגעי הני כוכין דד'
המערות לר' שמעון דזה הכוך הולך שתי וזה הכוך הולך ערב

(ב) דהיינו דבציור דלהלן אי לאו דאיכא העמקה הני ב' כוכין שיוצאין לצפון מן מערה א' פוגשין בב'
כוכין שיוצאין למזרח מן מערה ב'

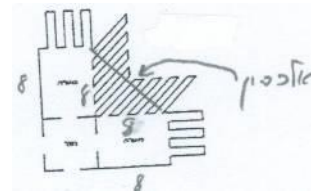

(2) גמרא

(א) קשיא דרב הונא ברי' דרב יהושע

(i) אף בלא העמקה לא יפגשו הני כוכין בהדדי – דאימא לך אשר כוכין שיוצאין למעלה מן מערה א'
וכוכין שיוצאין לימין מן מערה ב' אינן יוצאין מהני מערות בזווית של 90 מעלות אלא הולכין

במשופע בזווית של 45 מעלות כבציור דלהלן – ולכן נשאר ריווח לכל הכוכין מב' מערות ואינן נוגעין להדדי

(ב) קשיא לרב הונא ברי' דרב יהושע כמבואר ברשב"ם

- (i) ברווח זו בין מערה א' למערה ב' ישנם ח' כוכין וז' רווחין בין אותן כוכין – כל כוך וכל רווח תופס אמה אחת ונמצא דלכולן איצטריך סך הכל של ט"ו אמות
- (ii) אלכסון שבציור ב' הריהו אלכסון של ריבוע (square) בצד של ח' אמות (דהיינו אורך המערות) ומכאן כללאל דאלכסון של ריבוע יש לו אמה וז' חומשין לכל אמת ארכו נמצא דאלכסון עולה סך הכל 11-1/5 אמות – הרי דאותו רווח לא מצי הכיל 15 אמות

(3) מהרש"א

(א) יכול להיות דלא מניח אמה בין כוך לכוך אלא בהתחלתן ואשר בהמשכת חוט האלכסון כבר צמצם אותו רווח עד שסך הכל של כל הרווחים אינו אלא 3.2 אמות בכך שיכולין להכניס אותן רווחין ביחד עם 8 אמות של כוכין גופיהו למקום 11.2 אמות

סוגיא דהני תרי כוכין חלק ו' תד"ה הכי נמי בנפלי

בד"ה ה"נ בנפלי אותן ב' כוכין כו' כוך בחצי אמה הריקנית כו' עכ"ל נראה מפירושו לפי' הראשון דעושה כוך א' מחצי אמה שבזוויות לנפל אחד וא"כ קשה היכן הוא עושה הכוך במערה שניה ואפשר לומר דעושה אותן זה על גב זה דאפשר דרומו של כוך הנפל לא היה רק חצי אמה ולא מקרי זה במעמיק כיון דב' הכוכין של הנפלים היו בשוים לכל שאר הכוכין ולא עמוקים מהן ודו"ק:

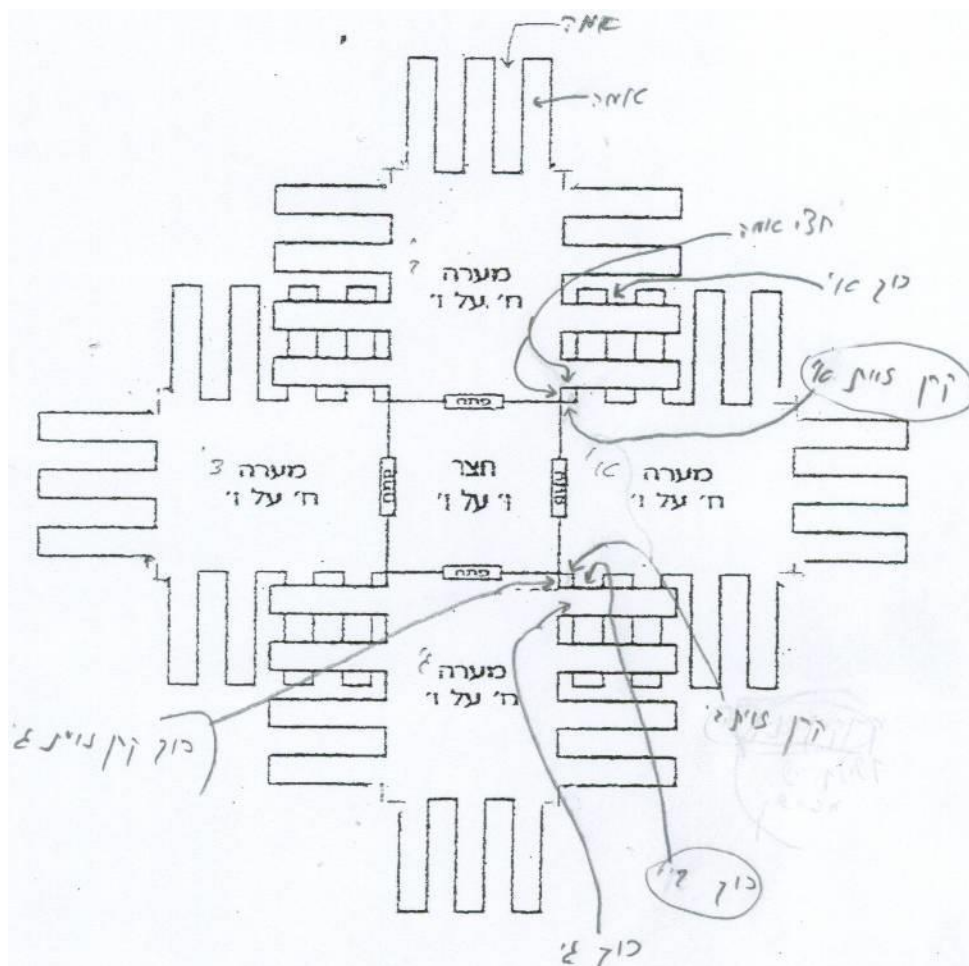
(1) הקדמה

(א) ניהדר לשקלא וטריא דגמרא בחלק ה'

אמר רב אשי במעמיק [הני תרי כוכין בקרן זוית] דאי לא תימא הכי ד' רוחות לר' שמעון היכי עבי' להו במעמיק הכי נמי במעמיק

(2) המשך דגמרא לשיטת יש מפרשים בחלק ג' (בלשון מהרש"א "פירוש הראשון")

(א) לא איצטריך למימר דמעמיק כוכי קרן זוית – דבכוכי דניפלי עסקינן דאינן אלא חצי אמה ברוחב ונכנסין במרחק חצי אמה ריוח מימין החצר לפני שיוצא כוך מושכב בצד שלו

(3) מהרש"א

(א) קשיא לשיטת יש מפרשים

(i) כוך קרן זוית ב' של מערה א' יוצא לדרום לאותו מקום חצי אמה אשר לו יוצא כוך קרן זוית ג' למזרח ממערה ג' - ומאחר דארכו של כל אחד חצי אמה הרי נגעי אהדדי

(ב) תירוצ

(i) גובה כוך נפלי אינו אלא חצי אמה דהיינו חצי גובה כוך רגיל ועושין כוך נפלי מצד אחד בחצי אמה למעלה וכוך נפלי מצד ב' בחצי אמה למטה ולכן לא נגעי אהדדי

(ג) קשיא

(i) הרי עכשיו קיימין בשלב דלא סמכין אמעמיק

(ד) תירוצ

(i) כשמצרפין הני תרי כוכי נפלי ביחד דומין הן בגובה לחד כוך רגיל ולכן לא חשיב כאלו מעמיק כוך אחד לגבי חבירו

תד"ה המוצא מת

תוס' בד"ה המוציא מת כו' אבל האי פרט כו' שלשם קבורה כו' דיש לו שכונת קברות כו' עכ"ל השתא נמי לא הוי ממש דומיא דפרט להרוג ויושב דאין להן תפוסה מ"מ דומה קצת

דקאמר פרט אנוטלו ואת תפוסתו דקתני משא"כ לפר"י דלא קאי פרט לידוע אנוטלו ואת תפוסתו ודו"ק:

(1) משנה בנזיר

המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו – שנים נוטלן ואת תפוסתן – מוצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות עד ח' אמות הרי זו שכונת קברות ואסור לפנותם

(2) גמרא לפי שיטת ר"י

(א) מהא דכתיב במשנה "מושכב" מדייקין בגמרא "מושכב" פרט ליושב כדרכו וראשו בן ירכותיו – דבאופן זה נוטלו אף בלי תפיסתו דנוקטין דאינו ישראל

(ב) מהא דכתיב במשנה "המוצא" מדייקין בגמרא "מצא" פרט לידוע כלומר דאם ידוע שהוא ישראל נוטל את תפיסתו אף כשיושב כדרכו

(ג) מהא דכתיב במשנה "מת" מדייקין בגמרא "מת" פרט להרוג דאינו נוטל תפיסתו

(3) תוספות

(א) קשיא

(i) הרי לא דמיא פרטי דמושכב ומת לידוע דהרי "מושכב" פרט ליושב ומת פרט להרוג מלמדים אופנים אשר אין נוטל תפיסתו – ו"מצא" פרט לידוע מלמד אופן דנוטל את תפיסתו

(ב) תירוצ

(i) אלא הכי פירושו ד"מצא" פרט לידוע אם ידוע דמת ניתן שמה לקבורה אז אף כשלא מצא אלא מת אחד יש למקום דין שכונת קברות ואסור לפנותו אפילו בתפיסתו

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אכתי לא דמיא פרטי אהדדי ד"מושכב" פרט ליושב ומת פרט להרוג מלמדים אופנים אשר אין נוטל תפיסתו – ו"מצא" פרט לידוע מלמד אופן דאינו נוטלו כל עיקר

(ב) תירוצ

(i) מכל מקום דומין הן יותר מלפירוש ר"י דהרי בתרומה מיהת לא אמרינן דנוטלו ואת תפיסתו

דף קב.

רשב"ם ד"ה לעולם

[דף קב עמוד א] בפירוש רשב"ם בד"ה לעולם ר"ש כו' תרי תנאי אליבא דר"ש כו' והיינו ההוא תנא דלעיל אליבא דר"ש עכ"ל דליכא לאוקמי מתני' כר"ש בן יהודה אליבא דר"ש דהא מתני' לית ליה רואין ור"ש בן יהודה אליבא דר"ש אית ליה רואין ומיהו קצת קשה מאי פריך לקמן דר"ש דלית ליה רואין אר"ש דהכא דאית ליה רואין והא איכא למימר דמתני' לקמן כת"ק דברייטא דהכא דלית ליה רואין אליבא דר"ש ויש ליישב ודו"ק:

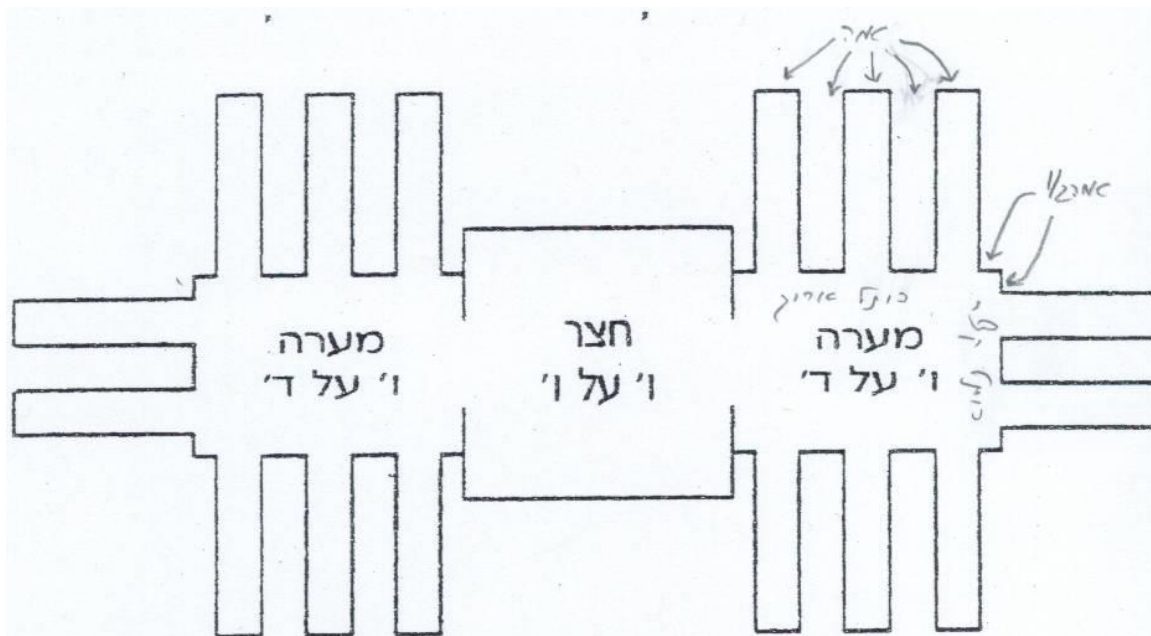
תוספות ד"ה מד' אמות

תוס' בד"ה מד' אמות כו' דאיכא התם למ"ד דלבית הלל בודק אמה מניח שתיים כו' עכ"ל וכצ"ל וכ"ה בתוספתא דאהלות פי"ז ע"ש:

סוגיא דבדיקה חלק א' תוספות בא"ד ומפרש רבינו תם

בא"ד ומפרש ר"ת דהנך ג' כו' והשלישי ימצא בסוף אמה רביעית חצי כו' עכ"ל ומיירי דמוצא מרגלותיהם לצד אחד דהשתא ליכא לספוקי רק לבדוק פ"א לרוחב ופ"א לאורך ולכך הוצרכו לומר דבההוא אחד שמוצא בסוף עשרים דמרגלותיו הפוכין דאל"כ ליכא למיתלי אלא בהך מערה אבל מפרשב"ם שכתב בההוא שמוצא בסוף עשרים דמי יימר דמבית הקברות זה כו' נראה דליכא למיקם עלייהו לאיזה צד שוכבים וגם לפירושו שמוצא אותן ג' בצד אחד בשוה וא"כ צריך לבדוק מכל ד' הצדדים עשרים אמה ודו"ק:

(1) הקדמה – ציור בית הקברות לשיטת רבנן

(2) משנה במסכת נזיר

(א) רישא

(i) מצא שלשה מתים אם יש בין זה לזה מד' אמות עד ח' אמות הרי זו שכונת קברות

(ב) סיפא

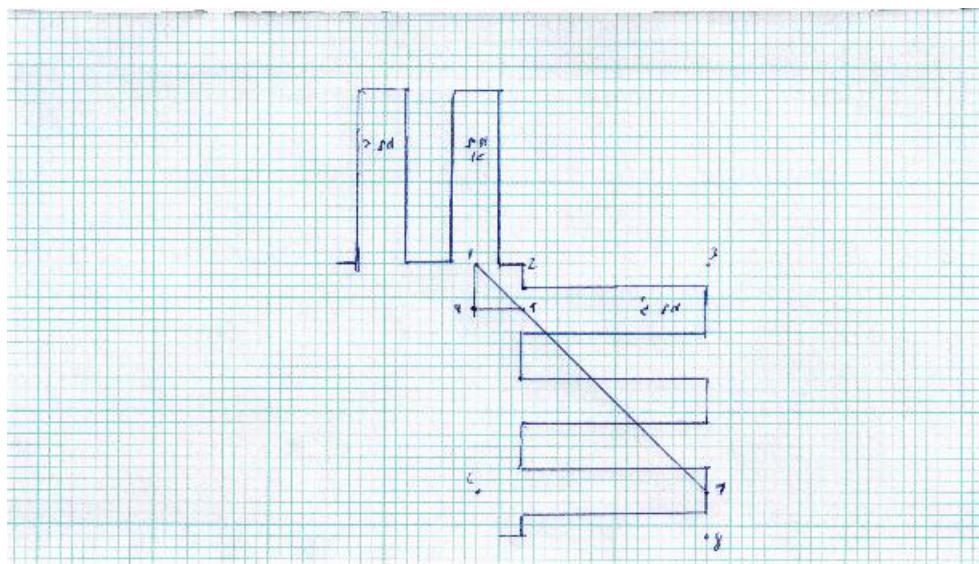
(i) בשכונת קברות חוששין אשר מתים נקברו בכל מקום בשטח כ' אמות דיכול להיות דיש בו כוכי מתים

(ii) אי בדק ולבסוף כ' אמה מצא מת אחר בודק ממנו והלאה עוד כ' אמה

(3) רשב"ם כמבואר במהרש"א

(א) הני ג' מתים בשורה אחת נמצאו

- (ב) אי אפשר לקבוע כיוון [orientation] המערה בו נקברו ומכל שכן דאי אפשר לקבוע אלו נקברו בכותל ארוך או בכותל קצר – ולא מעלה ולא מוריד אלו מוצא מרגלותם לצד אחד
- (ג) ולכן צריך לבדוק בכל כיוון שיכול להיות אשר בו עמד כותל ארוך או כותל קצר
- (ד) ובאופן שמצא מת אחר בסוף עשרים אמה צריך לעשות עוד בדיקה כזה וגם לגבי אותו מת לא מעלה ולא מוריד אלו מוצא מרגלותיו לאותו צד של ג' מתים הראשונים
- (4) רבינו תם בתוספות כמבואר במהרש"א
- (א) מטעם שאינו מעניננו עדיף לי' לרבינו תם לפרש דהני ג' מתים לא נמצאו בשורה אחת אלא שנים נמצאו בשורה אחת באופן שתי ואידך נמצא כנגדם באופן ערב כמבואר בצירוף דלהלן – בחלק ב' נבאר אלכסון שבצירוף

- (ב) אלו מרגלותם מונחין לצד אחד איכא למיקם עלייהו דמערה בכיוון מרגלותם וליכא לספוקי אלא אלו ב' המתים בכותל ארוך הן ומת ג' בכותל קצר הוא או להיפוך – ומוכרח נמי אשר ההוא מת שנמצא בסוף עשרים מרגלותיו הפוכים (כלומר שאינן בכיוון מרגלותם של ג' מתים הראשונים) דאי לאו הכי נקטינן דההוא מת נקבר באותו **מערה** שנמצאו בו ג' מתים הראשונים
- (ג) { צריך עיון אלו בקושטא כיוון מהרש"א למימר "בית הקברות" ולא "מערה" מהרש"א
- (5) (א) שאלה
- (i) מנא להו לתוספות אשר רשב"ם ס"ל דליכא למיקם כיוון שכונת קברות מאופן הנחת מרגלות המתים
- (ב) תשובה
- (i) ראשית – משום כשאמרו בגמרא דאם נמצא מת אחד בסוף כ' אמות בודקין עוד כ' אמות פירש רשב"ם מי יימר דאותו מת אחר מבית הקברות הראשון הי' דלמא מבית הקברות אחר הי'
- (ii) ועוד משום דקבענו אשר רשב"ם מדגיש דצריכין לבדוק בדיקות רבות בכל אופן שיכול להיות דהיו המערות והכוכין מסודרים

סוגיא דבדיקה חלק ב' תוספות ד"ה כגון שבדק

בד"ה וכגון שבדק כו' פ"ה דאלכסון כו' ולא יתכן שהרי בד' על ו' כו' עכ"ל צ"ל דלפי פי' ר"ת יבא האלכסון על נכון ה' על ה' כי כשבדק הב' כוכין אשר ברוחב הנה הוא כשמוצא כוך השני ברוחב והרי הוא עומד באמצע ההוא כוך שבדק דשם באמצע הוא עיקר הבדיקה ומשם הוא הולך באלכסון לבדוק כוכין של אורך המערה ומוצא כוך ראשון מאורך המערה תחלת של אלכסון של אמה על אמה מגיע באמצע כוך ההוא ואחר כך הולך באותו האלכסון עד כל אורך הכוכין ומסיים האלכסון באמצע סוף כוך הג' ששם עיקר הבדיקה כזה – וזה האלכסון הוא ממש אלכסונו של ה' על ה' דהוי נוסף באלכסון ב' אמות דהוי כל האלכסון ז' אמות ואחר כך ממקום שעומד שם דהיינו בחצי הכוך הג' בסופו הולך בשוה עוד י"ג אמות אמה אחת מזו המערה מחצי הכוך עד זווית המערה ושש אמות בחצר ושש אמות מהמערה שכנגדה ובדק בה בהילוכו בשוה כדמסיק דב' אלכסון לא אמרי' והוי בין הכל עשרים אמות כי מתני' ודו"ק:

(1) המשך דגמרא לשיטת רבינו תם

(א) בחלק הבדיקה אשר בו נוקטין אשר ב' מתים נמצאו בכותל קצר – מקודם בודקין ו' אמות שיכול להיות שהי' כותל ארוך – ולאחר כך בודק ו' אמות שיכול להיות שהי' חצר – ובסוף בודק ו' אמות שיכול להיות שהיתה מערה באיך גיסא דחצר

(ב) קשיא

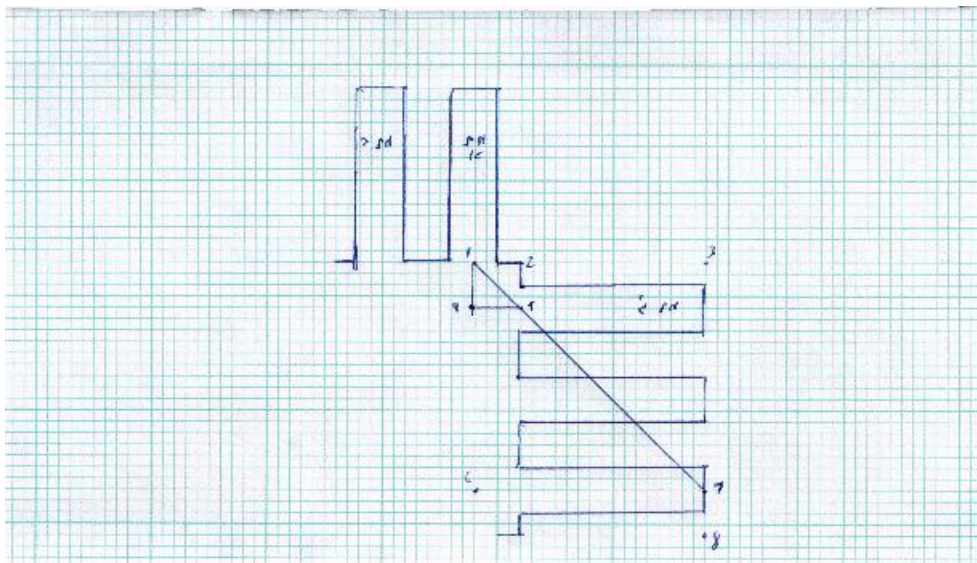
(i) הרי סך הכל בודק יח' אמות ולא כ'

(ג) תירוצ

(i) במערה ראשון בודק לחומרא באלכסון ובזה מוסף ב' אמות

(2) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) מפרשי לחשבון האלכסון כבציור דלהלן (כל ריבוע קטן מציג רובע אמה)

(ב) דהיינו

(i) לאחר שמוצא מת א' ומת ב' וחוששין אלו בכותל קצר היו מונחין – בודקין בכותל שיכול להיות שהוא כותל ארוך בקו שמושך מנקודה 1 (באמצע מקום בו נמצא מת א') עד נקודה 5 (באמצע מקום בו נמצא מת ג') וממשיכין בקו זה עד נקודה 7 דהיינו אמצע כוך האפשרי הכי רחוק בהך בכותל האפשרי

(ii) שים לב אשר קו זה הריהו אלכסון של ריבוע (6-7-3-1) אשר ארכו ורחבו ד' אמות בדיוק – ואשר (על סמך כלל דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא) מובן שארכו ז' אמות (5x7/5)

(iii) ולאחר כך

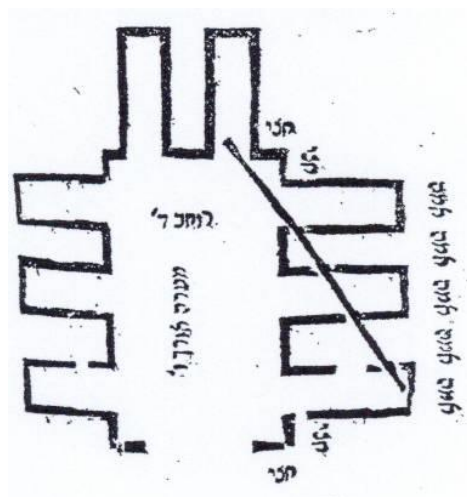
(1) הולך ובודק עוד אמה מנקודה 7 עד נקודה 8 בסוף המערה האפשרי ונמצא דבודק סך הכל 8 אמות במערה זו

(2) ובסוף בודק עוד שש אמות דרך חצר בסוף המערה ועוד שש אמות של מערה ב' בצד רחוק של החצר דבמערה שני' זו לא מחמירין לבדוק באלכסון

(iv) הרי יש לך סך הכל בדיקה של עשרים אמה

(ג) בדרך אגב שים לב אשר חלק האלכסון מן נקודה 1 עד נקודה 5 (בו מונח מת ג') הריהו אלכסון של ריבוע (5-4-2-1) אשר ארכו ורחבו אמה אחת

(3) הי לך ציור אלכסון דמהרש"א בדפוס ראשון אשר בא לידי ע"י ר' צבי אידליש נין ונכד למהרש"א – אלכסון זה הושמט בדפוסים שלנו

דף קב:

תד"ה בנפלי

[דף קב עמוד ב] בד"ה הב"ע בנפלי כו' לבדוק רק למערת נפלים כו' עכ"ל כצ"ל:

הדרן עלך המוכר פירות